

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Večja letna 36 din, polletna 18 din, četrtletna 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. črt. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po centu

Tak dogodek kakor razdrobitev Češkoslovaške po premočni sili bi povzročil tak psihološki prevrat javnega mnenja in sprožil tak besprofi napadalca, da bi prišlo do svetovne vojne.

Winston Churchill,

Dve sto novih učiteljev in učiteljic nastopa službo v Sloveniji

Mladi sejanci zlatih naukov na njihovi ljudske prosvete — pozdravljeni!

DOGODKI V SVETU se prehitvejo in nihče ne ve, kaj nam bo prinesla bližnja bodočnost, kaj nam bo prinesel prihodnji dan ali prihodnja ura. Morda prav sedaj, ko to pišemo, ali sedaj, dragi učitelj, ko to čitaš, zori čas v velike odločitve, morda se vršijo prav sedaj razgovori, ki bodo dosegali položaj popolnoma izpremenili in prevrgli. Velike odločitve, ki padajo po svetu, bodo posegle v življenje vsakega posameznika v Evropi, tudi v Tvoje, dragi bralec. Kakorkoli se bodo stvari zasukale, nihče se ne bo mogel skriti vase in brezbrizno od daleč opazovati dogajanja v svetu in o njih kar tako s pipico v ustih razpravljati, kakor da bi šlo samo za Kitajsko, Japonsko, Španijo ali celo za afriške zamorce.

Odločitve o vojni in miru v Evropi ne morejo pustiti nikogar hladnega. Vse to je razumljivo. Razumljivo je tudi, če postajajo ljudje nervozni in se razburjajo. S tem pa še dolgo ni treba, da nasedajo najbolj nesmiselnim trditvam in govoricam, s katerimi si skušajo nekateri olajšati svojo željo po senzacijah, ali celo taka razburljiva razpoloženja izkoristiti v svoje nečedne namene.

Vedno jih je bilo nekaj, ki so znali ribrariti v kalnem.

Slovenci smo lahko verni. Pripravljeni smo verjeti vsakemu, ki nam skuša z gotovo resnostjo kaj »privezati«. Posebno radi pa verujemo vse, kar nam pove kdo o imenitnosti drugih. V naših kosteh je še toliko ponižnosti in bogaboječega strahu pred vsem tujim, pred vsem, kar ni naše, da bomo z občudovanjem pritrjevali vsakemu šušmarju, samo da se nekoliko prezirljivo izrazi o naših lastnih razmerah in da nam pripoveduje nekaj pravljic iz tujega kraja na zemlji, kjer se cedita mleko in — smodnik ter rastejo namesto drevev kanoni. Vesti, ki prihajajo v teh dneh do nas so tako smešne in tako gorostasne, da se sploh ne dajo več demantirati. Če človek posluša in opizuje delo teh ljudi, se mora zgroziti nad našo strahotno nerazsodnostjo.

Danes so uprte oči vsega sveta na Češkoslovaško. Gotovo položaj njenih prebivalcev ni vreden zavidanja. Čas negotovosti med mirom in vojno je morda še mučnejši od vojne, ker tako strahotno razjede živce. Toda vsa poročila, ki jih dobivamo iz Češkoslovaške, tudi angleška, in francoska — nemška ne prihajajo iz Češkoslovaške — nam soglasno pričajo o čudovitem miru, o neizpremenljivi samozavesti, o hladnem presojanju položaja in o junaškem izpolnjevanju dolžnosti, ki jih stavi čas na vsakogar, ki danes živi na tem morda najbolj vročem koncu Evrope. V tem bi nam morali biti Čehoslovaki vzgled.

Pa še nekaj bi se lahko od njih naučili. V težkih dneh so postali edini in enotni kakor morda noben drug narod na svetu. Ta češkoslovaška edinost pa ni nastala na ukaz, ne z uredbo in paragrafi, na Češkoslovaškem ni bilo ene stranke, ki bi proglasila: tako, sedaj zastopam državo samo jaz, vsi drugi morajo molčati. Taka »edinost«, ki jo vidimo po nekaterih državah, je Čehoslovakov prav tako tuja, kakor sploh vsaka nasilna soustmeritev. Jasno je, da bi tako nasilje moglo tam povzročiti kljub nevarnosti, v kateri se nahajajo, ali prav za prav ravno radi te nevarnosti pravo pogubo. Na Češkoslovaškem so izvedli mobilizacijo, tanki grmijo po državnih cestah, aeroplani so pripravljani, da se vsak hip dvignejo v zrak, mesta so zvečer brez luči, da ne nudijo sovražnikom daleč vidnih tarč, skratka, Češkoslovaška je popolnoma pripravljena za skrajni slučaj — toda v vsej državi niso razpustili nobene češkoslovaške organizacije, nobena stranaka, razen tista, ki je posegla po orožju, ni morala radi vojnega stanja, ki zahteva enotnost in edinost naroda, prenehati delovati. Razen časopisov, ki so sami prenehali izhajati, izhajajo vsi časopisi, kakor doslej. V tem je nepremagljiva etična sila demokracije.

Nam pa, ki živimo sicer daleč od vseh težkih odločitev, ki pa kljub temu čutimo vsako trzavico, vsako najmanjšo izpre-

Ze dolga leta razpravljamo o naraščajoči brezposelnosti učiteljskega naraščaja in o hudih posledicah te vrste brezposelnosti za učiteljstvo samo kakor za vzgojo in splošni napredek našega naroda. Beseda »brezposelnost« je nastala in jo rabijo tudi na drugih področjih prav za prav šele po svetovni vojni. Bogati Pleteršnikov slovar, ki je izšel pred dobrimi 40 leti, je še ne pozna, najdeš pa jo v novejših slovarjih. To je značilno za splošne razmere sedanosti. Brezposelnost ljudskih vzgojiteljev in učiteljev v času, ko šol in učiteljev primanjkuje, je pa čisto posebno obče škodljiva zadeva. Saj je dobro urejeno narodno šolstvo važen činitelj tudi pri odpravljanju splošne brezposelnosti same...

Od pet, šest ali sedem stotin slovenskih brezposelnih učiteljev in učiteljic jih je po večletnem — čakanju dobilo letos približno dve sto poklicno zaposlitev. Drugi morajo še čakati. Ze v avgustu smo z veseljem čitali o imenovanjih. Kar pa časniki poročajo, še ne drži, dokler namreč ne pride odlok ali ukaz o imenovanju. To je pri nas navadno dolga pot.

Zato ne more biti drugače, kakor je: menda niti eden od vseh dve sto ni mogel nastopiti svoje službe v začetku novega šolskega leta. Odloki o imenovanjih pač še niso bili izdani. Namesto njih so prihajale tako imenovane objave, ki dajo imenovanemu pravico, da se sme javno javiti na službo pred prejemom odloka. Če si jo nastopil n. pr. sredi septembra, ti šteje čas službe šele s 1. oktobrom. Za prvi mesec, to je v tem primeru oktober, pa itak ne dobiš nobene plače, ker jo celotno poberejo za neki sklad. Kdor je šel sredi septembra v službo, mora čakati poldrug mesec na svojo borno prvo plačo, torej do novembra. To prvo plačo pa dobi istočasno tudi tovariš, ki se je javil na službo šele 30. septembra. Zato je malo takih, ki bi, daji imajo morda že vse papirje o imenovanju v rokah, nastopili službo mnogo pred tem rokom. Tega jim ne moremo zameriti. Po večini so to ljudje, ki morajo na tesnem živeti samo ob svojem bodočem zaslužku. Dotlej težko prebijejo. Treba je še nekaj obleke in obutve, pa najnujnejše stanovanjske opreme. Prav malo je takih, ki bi jim mogli starši ali drugi dobri ljudje kaj prida primakniti. Pa se pojavijo še druge težkoče: skrb za stanovanje, prehrano itd. itd. Mnogi začnejo z dolgovi, ki se jih le težko odrešijo.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

ocenja dobro šolo in čisto drugače spoštuje vrliga učitelja, ko še nedavno. Drug brez drugega že več biti ne moreta. To je razveseljivo. Zdaj je še samo treba, da se vsi tisti, ki jim je poverjena javna skrb za ljudsko šolstvo in čim boljše splošno izobrazbo naroda, svoje velike dolžnosti zavedajo in jo tudi točno izpolnjujejo. Potem bodo takoj zginile vse pomankljivosti, ki smo jih mimogrede omenili ob zadnjih nastavitvah mladih učiteljev in učiteljic v Sloveniji.

Poklicani so drugi, da o takih stvareh podrobno razpravljajo. Kolikor so pa nam znane razmere in mišljenje zavednega slovenskega kmečko-delavskega ljudstva — o mestih ne govorimo, —

— ranko povemo ali ponovimo o stvari tole:

1. Doktor ni dovolj ljudskih šol in dokler nima vsak razred svojega učitelja, ne sme biti brezposelnih učiteljev, čijih poklicna usposobljenost peša tem bolj, čim bolj dolgo traja njih brezposelnost.

2. Učiteljšče je poklicna šola in vzgajaj toliko učiteljstva, kolikor ga potrebujemo!

3. Zakon in zakonitost bodi učiteljstvu sveta državljanska in človečanska zapoved, ne pa pravila kake stranke, ki včasih vzgaja in redi samo breznačajnike v sebične namene.

4. Nove učitelje in učiteljice je treba vsako leto imenovati tako pravočasno, da lahko nastopijo službo točno ob začetku novega šolskega leta. Dajmo pa njim ko vsem drugim pripravnikom v državni službi tudi »prvo mesečno plačo«, ki je vendar zaslužena in katere so začetniki

Soboška gimnazija

Gimnazije so važni kulturni in vzgojevalni zavodi mladine pri narodih, posebno malih, ker skrbijo za poznejši razumniški sloj, ki v veliki meri soodločuje in je odgovoren pri narodnem življenju. Skozi nje gre mladina v času, ko je še zvečine neizoblikovana, mehka ko testo in je potrebna previdnih mojstrovih rok. Pa ne samo to. Gimnazija ima razen izključno vzgojnega in za življenje usposabljalnega poslanstva še neko drugo poslanstvo. To je negovanje in okrepitev narodne zavednosti, kajti življenje nas uči, da se samo narod z zavednimi svojimi člani — pa četudi je majhen — lahko zoperstavlja nasilstvu drugega. Zato je, mislim, z veseljem pozdraviti vsako novo gimnazijo, ali v tem primeru spopolnjeno gimnazijo. V mislih imam soboško.

S tem šolskim letom je postala soboška gimnazija kljub temu, da še niso vsi razredi podržavljeni, temveč sta zadaja dva še samoupravna — popolna.

Tako se je uresničila želja Prekmurcev; in do uspeha so privedle vse neštete intervencije in prošnje onih nesebičnih ljudi, ki so za stvar delali. Pri tem tudi ni bilo zaman delo kluba prekmurških akademikov, ki je sprožil na mero-dajnih mestih spomenico s podpisani tiso-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

membo položaja kakor da bi šlo za nasame, narekuje težka ura Evrope, da ohranimo mirno kri, da si varujemo živce in da s ponosno in mirno samozavestjo gledamo dogajanjem v oči in pripravljeno na vse kar nas še utegne dohiti, za-

vrnemo vse tiste, ki skušajo vnesti v naše vrste zmedo in nered.

Tako se nam ni bati nobenih presenečenj, ki jih morda pripravljajo tisti, ki se ne zavedajo odgovornosti pred zgodovino in pred človeštvom.

Ali je tega treba? Ni treba! Razsodno ljudstvo danes že boljše in pravilnejše

razmeroma najbolj potrebni!

5. Stanovanjsko vprašanje za vse učiteljstvo je treba povsod smotno rešiti.

6. Ustrezno prehrano je treba omogočiti in olajšati posebno začetnikom, čijih zahteve so itak do skrajnosti skromne.

7. V kraje s posebno težkimi splošnimi razmerami, zlasti v oddaljene obmejne kraje je treba pošiljati najboljše in najbolj izkušene učitelje, ki jim gre za izredno delovanje posebna, dovolj izdatna častna nagrada.

Potrebujemo vsaj kolikor toliko zadovoljno učiteljstvo, potem lahko pričakujemo od njega tudi zadovoljivih uspehov. Mnogim ne manjka poštvalnosti, ki pa ima tudi svoje meje. Nobenega kraja ne smemo zapostavljati, najmanj ob mejih! Tako zvana »kazenska mesta in kazenske službe« pa se morajo sploh odpraviti! Pošteno in zato lahko ponosno ljudstvo haš tudi v najbolj zapuščenem kraju odklanja tako umetno ustvarjeno kaznilnico za preganjanega uradnika kot zanj nečastno in žaljivo.

Ko to pišemo, nastopa dve sto mladih učiteljev in učiteljic službo širom po naši deželi. Posebno njim veljajo te vrstice z vročo željo, da bi jih njihova lepa pričakovanja v poklicnem življenju čim manj varala. Pa le z veseljem pogumom in pravi učiteljskim zanosom na vzvišeno delo za vzgojo in napredek naroda, za srečo domovine! Skrbni, zavedni starši in njihovi dobri otroki vas radostno pričakujejo in vam bodo hvaležni za toplo ljubezen in zlato nauke, ki jih tako bogato seje na njihovo ljudske prosvete pravi narodni učitelj. Pozdravljeni!

Ania Sotič.

Novi p. n. naslovniki.

ki prejmejo list na ogled, naj ga izvolijo takoj naročiti ali vrniti!

čev in tisočev Prekmurcev in javnih delavcev širom Slovenije.

Ob dvanajsti uri takorekoč je vzrasla na obodu slovenske pokrajine, na ozemlju med dvema tujima narodnostima nova odnosno spopolnjena kulturna postojanka, katere naloga bo v glavnem: buditi in krečiti prekmursko mladino v narodni zavednosti. Z utemeljitvijo in razumevanjem tega dela je pravzaprav ovrženo vsako nasprotovanje, češ: zakaj Soboti popolno gimnazijo? Pa — čeprav tudi tega dela ne bi bilo, tu je v preteklosti nasilno odcepljenje od pokrajine onstran Mure in — Prekmurje je kot pokrajina z okrog 100.000 prebivalci upravičeno zahtevati popolno gimnazijo, kajti razmerje gimnazij s prebivalstvom v ostali Sloveniji kaže, da pride približno na vsakih stotisoč prebivalcev popolna gimnazija.

Kot kažejo soboška gimnazijska izvestja, se bo v prihodnjem letu po devetih letih spet vršil višji tečajni izpit in to tretji, odkar obstoja gimnazija (dva zaporedna višja tečajna izpita sta se vršila 1929 in 1930). Praznik bo to za prekmursko študirajočo mladino, za celo Prekmurje. Zeleti bi bilo, da bi »zopetnik« prvi maturanti, kakor vsi ostali, potem ko se bodo razkropili v svet z zrelostnimi izpričevali, v strpnem in pozitivnem delu na kakršnikoli pošten način pomagali in dvigali prej zapostavljeno Prekmurje.

Povejte prijateljem „Edinosti“

vezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišie številke še lahko dobljo, dokler je zaloga.

da dobivajo list - začeni s številko 26.

od 20. VIII. 1938. - samo tisti, ki so ga

naročili in plačali, ali pa se pismeno ob-

vezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišie številke

še lahko dobljo, dokler je zaloga.

Uprava.

7 dni po svetu

□ **Prejšnja praška vlada** je ustavila izhajanje komunističnega glasila »Rude pravo«. Nova vlada je ustavitev preklinala.

□ **Španska vlada** je izjavila, da je pripravljena odpustiti vse tuje prostovoljce, tudi tiste, ki so si že pridobili špansko državljanstvo.

□ **Vaclav Klofač**, ustanovitelj češkega narodnega socializma, ki seveda nima ničesar opraviti z nemškim nacionalnim socializmom, je slavil svojo 70letnico. — Klofač je iskren prijatelj našega naroda.

□ **Dr. Branko Gavella**, največji jugoslovanski režiser, ki je bil to leto nastavljen na brnskem narodnem gledališču, se je prijavil v češkoslovaško vojsko kot prostovoljec.

□ **Henlein** je objavil v svojem organu »Turner Zeitung« članek, ki ima o Sv. pismu nekaj prav čudnih izjav, s katerimi katoličani ne morejo biti posebno zadovoljni. Pravi, da je pisano od starih špekulantov, ki jim danes nihče več ne veruje.

□ **Češkoslovaška vlada** je izdala proglas, da bo vsak sudetski legionar, ki bo prestopil v kroju češkoslovaško-nemško mejo na mestu ustreljen.

□ **Poslanika Jugoslavije in Romunije** sta izjavila, da predstavljajo madžarske zahteve tudi ogrožanje jugoslovanskih in romunskih mej. Obe vladi bi v slučaju madžarskega napada na Češkoslovaško izpolnili svoje obveznosti.

□ **Argentinski Nemci** so izdali proglas proti Hitlerju, ki podpira češkoslovaške manjšine, sam pa ne trpi življenja nobene tuje manjšine v svoji državi.

□ **Romunski zunanji minister Comen-Petrescu** in jugoslovanski ministri pred sednik in zunanji minister dr. Milan Stojadinović sta se sešla in razgovarjala o zunanjepolitičnem položaju in o stališču obeh vlad v sedanjih prilikah.

□ **Telegrafski in telefonski promet** s Češkoslovaško je ustavljen. Republika je zvezana s svetom le preko radia.

□ **V Parizu** z nerazpoloženjem in ogorčenjem zasledujejo stališče uradne Poljske v nemško-češkoslovaškem sporu.

□ **Strašen orkan v Ameriki** je zahteval 120 človeških žrtev. 10.000 ljudi je brez strehe.

□ **Prezident dr. Beneš** je po poročilu agencije Reuter naslovil na poljskega predsednika Moscickega pismo, v katerem mu ponuja sporazum tudi za ceno odstopa tešinskega ozemlja.

□ **Češkoslovaško vprašanje** pride po mnenju nekaterih pred Zvezo narodov. Pakt Zveze narodov baje jamči za neokrnjenost mej njenih članic.

□ **Tudi v Angliji** so izdali prve mobilizacijske ukrepe. Vojna mornarica je bila že preje v pripravljenosti.

□ **Na konferenci francoskih in angleških državnikov** je bil navzoč tudi general Gamelin, šef francoskega generalnega štaba.

□ **Mestece Asch** na nemško-češkoslovaški meji so zasedli Henleinovci. Ker je Asch izven obrambnega pasu, ga menda Čehoslovaki sploh ne nameravajo braniti.

□ **Ameriške državljane**, ki so izven svoje domovine, poziva pariška izdaja »New York Herald Tribune«, da se vrnejo v svojo domovino, ki jih utegne potrebovati.

Govori in konference

7 dni domačih vesti

Položaj v osrčju Evrope se je od dneva do dneva od ure do ure izpreminjal. Ko je prišel Chamberlain pretekli teden drugič v Nemčijo, je bil presenečen, ker so se med tem nemške zahteve bistveno poostriale, tako da je celo Chamberlain spoznal, da Češkoslovaška, ki je za mir že dovolj žrtvovala, s tem, da se je odpovedala sudetsko nemškemu ozemlju, teh zahtev, ki so vključevale tudi madžarsko in poljsko ozemlje, ne more sprejeti. Med tem se je svetovno javno mnenje tako odločno postavilo na stran Češkoslovaške, da je bilo videti, da bo sedaj konec popuščanja. Govorilo in pisalo se je celo že o odstopu britanske in francoske vlade. V ta položaj je posegel ameriški predsednik Roosevelt, ki je objavil toplo poslano pismo. Tedaj je spregovoril v berlinskem Sportpalastu sam Führer, ki je postavil zahtevo po takojšnji izpraznitvi sudetskega ozemlja, ki ga hočejo nemške čete 1. oktobra zasesti. Mir je visel samo na tenki nitki. . . . Vsa Evropa je bila prepričana, da mora priti do vojne. Tedaj je poslal Roosevelt drugo poslanico Hitlerju, kjer ga roti v imenu človeštva, naj ne seže po nasilju, ampak naj se skuša z razgovori sporazumeti. Zato je predlagal konferenco vseh prizadetih držav v kakem nevtralnem kraju Evrope.

Tega predloga niso sprejeli, ker niti Hitler, niti Mussolini nista bila voljna zasedati pri isti mizi s češkoslovaškim, ali celo ruskim zastopnikom. Sešli so se torej le Hitler, Mussolini, Daladier in Chamberlain v Monakovem, torej tudi ne na nevtralnem ozemlju. Češkoslovaška vlada je takoj seveda brez uspeha protestirala, češ da bo sojena in contumaciam (v odsotnosti). Na te konferenci so prišli do sledečih rezultatov: monakovski sporazum predstavlja le dogovor o načinu izvedbe predlogov, ki jih je praška vlada že sprejela. Izpraznitev spornega ozemlja po čeških četah in zasedba po nemških se vrši postopoma do 10. okt. V mešanem ozemlju se vrši pod mednar. nadzorstvom glasovanje po istih pravilih, kakor se je vršilo glasovanje za saarsko zemljo. Za nove češkoslovaške meje jamčita Francija in Velika Britanija, Italija in Nemčija pa šele po tem, ko se je češkoslovaška vlada sporazumela tudi v vladami Poljske in Madžarske. Češkoslovaška vlada mora takoj odpustiti vse sudetske Nemce, ki to želijo iz vojaške in orožniške službe. Plebiscit se mora vršiti najkasneje koncem novembra.

Nemški fisk je sprejel ta sporazum z velikim zadoščenjem in ljudstvo je tudi tujim državnikom navdušeno vzklikalo.

POLJSKA

Spor med Nemčijo in Češkoslovaško je sprožil tudi vprašanje poljske manjšine na tešinskem ozemlju v ČSR. Gre za kakih 90.000 Poljakov, ki jih je mirovna pogodba prisodila Češkoslovaški republiki. Proti skoro eno in pol milijonski poljski manjšini v Nemčiji je to seveda kaj neznačajno število, ki bi pod urejenimi razmerami komaj prišlo do tiste pomembne vloge, ki so ji jo vsilili. Poljska opozicija je ostalo opozarjala, da vlada ne ravna prav, če se za to manjšino bolj briga, kakor za manjšino v Nemčiji, kjer so kljub svojskemu pojmovanju narodnosti, ki predvideva tudi poljsko govoreče Nemce, ki jih ne prišteva k narodnim manjšinam, našli se vedno 680.000 Poljakov, ki živijo pod manj ugodnimi pogoji kakor manjšina v Češkoslovaški. Toda zunanja politika ima svoje zakone, ki se često upirajo zakonom običajne državljanske pameti.

Pod vodstvom zunanjega ministra Bekka je Poljska usmerila svojo politiko vzporedno s politiko Nemčije ter se povzpela celo do prav ostrih pretenj, ki so jim dale čete oboroženih prostovoljcev t. zv. nacionalistov — med slovanskimi narodi pač ne moremo imenovati nacionalistov tistih, ki vodijo protislovansko politiko — poseben poudarek. Prišlo je do velikih demonstracij, pri katerih so nosili poleg slik Moscickega tudi Hitlerjeve, Mussolinijeve in Horthyjeve slike. Vse to je pripravilo sovjetsko Rusijo do tega, da je poslala poljski vladi poslanico, v kateri jo opozarja, da bi sovražnosti proti Češkoslovaški pomenile samo po sebi odpoved nenapadnega pakta med Rusijo in Poljsko. Poljska je sicer odgovorila precej hladno, češ, da že sama ve, kaj jo veže po mednarodnih pogodbah, toda zdi se, da je ta ruska poslanica imela svoj uspeh, kajti Poljska se je odrekla nasilni rešitvi tega vprašanja in je pripravljena, da prične na predlog češkoslovaške vlade s pogajanj. S tem bi se to vprašanje, ki so ga mnogi izkoriščali v svoje, slovanstvu tuje in sovražne koristi, spravilo s sveta.

MADŽARSKA

V današnjem zapletenem evropskem položaju igra zunanja politika Madžarske bolj pomembno vlogo, kakor bi bilo na prvi pogled soditi. Revizionistične zahteve, po popravilu vseh mej, ne le češkoslovaških, so izzvale tudi tam, kjer so stali prvotno popolnoma ob strani velik in marsikomu nepričakovan odpor. Dočim je na blejski konferenci še strogo ločila med svojimi zahtevami proti Češkoslovaški in med zahtevami, ki jih je stavila obema ostalima državama Male zveze ter na ta način skušala zabiti med zaveznice klin, ki bi naj omajal ali celo razrušil njih povezanost, je zdaj z enakostjo zahtev proti vsem trem državam izenačila njih stališče in jih tako proti svoji volji zblizala.

Toda te zahteve niso izzvale odpora le pri tistih, ki se jih neposredno tičejo, ampak še prav posebno angleško in francosko javnost, ki kljub vsej popustljivosti proti napadali politiki ne moreta dopustiti delitve Češkoslovaške. Zanimiv v tem oziru je bil prav zadnji berlinski Hitlerjev govor, ki je madžarsko in seveda tudi poljsko vprašanje pustil popolnoma ob strani. Zdi se, da je Hitler dobro spoznal in presodil, da je položaj za take zahteve trenutno skrajno neugoden.

Ta velika, ali recimo, prevelika madžarska naglica je močno omajala vso evropsko napadalo politiko ter olajšala stališče Češkoslovaške.

Obubožanje Nemcev na Češkoslovaškem?

Zadnja številka »Slovenske besede« prinaša nekaj zanimivih števil o gmojnem položaju Nemcev v ČSR. Letos ob Novem letu so imele hranilnice v ČSR 22.050 milijonov čeških kron. Od te vsote odpade na češke hranilnice 15.256 milijonov, na slovaške 599 milijonov, na mešane 46 milijonov in na nemške 6.149 milijonov čeških kron, torej 26.17% celokupnih vlog. Pri bankah in denarnih zavodih znašajo hranilne vloge skupno 1.128 milijonov kron, od tega v izrazito nemških zavodih 231 milijonov ali 20.59%. Na Češkoslovaškem je 117 čeških in 100 nemških hranilnic. Na nemške hranilnice odpade 28.49% celokupnih vlog. Na Moravskem in Šlezkem je 113 hranilnic, od teh 71 čeških, 39 nemških. V nemških hranilnicah je 21.61% celokupnih vlog.

Nemci v ČSR za obrambo republike

Sudetsko-nemška zveza, nemška socialno demokratska stranka in nemška katoliška stranka so poslale prezidentu Benešu izjavo, v kateri izražajo svojo zvestobo republiki in svojo pripravljenost boriti se z orožjem v roki za kraje, v katerih so se ti Nemci rodili in v katerih so do nedavnega živeli v slogi s svojimi češkimi sodržavljani.

Kardinal kakowski o židovskem vprašanju

Varšavski kardinal nadškof, msgr. Aleksander Kakowski, je izdal pastirsko pismo, kjer se izjavlja zoper nauk o rasizmu. »Rasizem je v nasprotju z nauki krščanstva in tudi s poljskimi tradicijami. Iz svojega narodnostnega in vojaškega prepričanja ne moremo razumeti, zakaj naj bi bil kak moški z »arijskim« imenom,

* **Nj. K. Vis. Knez Arzen**, brat kralja Petra I. in oče Kneza Namestnika je v Parizu zbolel.

* **V Beograd** je prispel predsednik vseh Rotary-klubov na svetu Georg Hager iz Chicaga. Priredili so mu lep sprejem in slavnosten banket, ki se ga je udeležil tudi ministrski predsednik dr. Milan Stojadinović.

* **Jugoslovanske klinične terjatve** v Nemčiji znašajo že 267.680.000 dinarjev (19.12 milj. RM). Če bo marka padla, bo izguba velika.

* **Mnogi sezonski delavci** se vračajo iz Nemčije, čeprav še ni potekla doba. Pravijo, da so pogoji za delo v Nemčiji mnogo pretežki. Poleg tega tudi hrana ni zadostna.

* **Teden grozdja v Zagrebu** se je izredno dobro obnesel. V Zagreb so pripešali vsak dan okoli 20.000 kilogramov grozdja.

* **Podjetje Zelenka in Co.** je moralo radi pomanjkanja sirovin odpustiti vse delavstvo, ki ga bo pa, čim pride do zadostnih množin bombaža zopet vzelo na delo.

* **Dnevni kop TPD** v Dobrni je izčrpan. Okrog 400 ljudi je izgubilo zaslužek.

* **Pri trgovinskem ministru** ing. Kabinu in ministru dr. Kreku se je oglašilo zastopstvo železničarjev iz Slovenije. Vodil jih je senator dr. Schaubach.

* **Mestni zoološki vrt v Zagrebu** bodo prestavili globlje v Maksimir in se že vršijo pogajanja za nakup zemljišča.

* **Izmed 4645 občin** v naši državi je samo 713 občin z električno razsvetljavo.

* **Iz ječe so se vrnili** po devetih letih: Živko Gortan, Dušan in Alojz Ladavac ter Viktor Bačac. Bili so leta 1929. obsojeni na zapor. Vladimir Gortan je bil tedaj ustreljen.

* **Češkoslovaške državljane**, ki so živel v Jugoslaviji, je poklicala domovina pod orožje. Ko so se preko Romunije odpeljali domov, jih je prebivalstvo sprejelo na kolodvore in jim navdušeno vzklikalo.

* **Dom hrvaških književnikov** hočejo zgraditi v Zagrebu. Denar bi radi dobili z loterijo, ki bi jo priredili v ta namen.

* **Izseljeniški komisariat** v Zagrebu nas naproša, da objavimo: Išče se Hermann Fischer, navodno iz Zablja v Dravski banovini, sedaj neznanega bivališča, kot eden izmed naslednikov v USA umrlega Ludviga Pokornjaja. Komur je naslov iskanega znan, naj to javi Izseljeniški komisariatu v Zagrebu, Palmotičeva ul. 59. V dopisu naj se sklicuje na predmet: Pokorny Ludvig, zapuščina.

* **Notranji minister dr. Anton Korošec** je v interesu javnega mira in varnosti ter reda in v zvezi z zunanjepolitičnim položajem v Evropi do nadaljnjega prepovedal vsa zborovanja, posvetovanja in sprevedal sploh, kakor tudi zbiranje ljudi po ulicah in na drugih javnih mestih, izvzeto je le zbiranje radi kupoprodaje, trgovine, opravljanja verskih obredov in radi gospodarske, kulturne ali humane akcije. Prestopki se bodo kaznovali z globami od 10—1500 din oziroma z zaporom od enega do 30 dni.

* **Napeti mednarodni položaj** se pozna tudi že v naših letoviščih in kopališčih, kjer je število tujih gostov izredno padlo. Nekateri, ki so se že prijavili, so svoj obisk odpovedali.

* **V Jagodini v Srbiji** bodo dobili vojaško letališče. Prostor je odstopila davčna uprava.

* **Društvo jugoslovanskih akademikov** v Mariboru je policija radi prekorčenja delokroga razpustila.

* **Pri Petanjcih** so pričeli graditi nov most čez Muro. Poleg tega bodo preložili staro cesto, ki vodi iz Radencev k petanjškemu brodu. Proračun za ta dela znaša 2.638.500 din. S tem bo Prekmurje z ostalo Slovenijo tesneje povezano.

* **Društvo jugoslovanskih akademikov** v Sošanju je priredilo lepo uspelo Cankarjevo proslavo v spomin 20letnice njegove smrti.

* **Na ptujski gimnaziji** je med 502 dijaki le 27 nemške narodnosti.

* **Jugoslovanski karikaturisti** bodo priredili v Sofiji 1. oktobra razstavo, na kateri bo razstavljenih preko 150 karikatur.

Francoski ministrski preds. Daladier (levo) in francoski zunanji minister Bonnet (desno) na razgovorih v Londonu. V sredi francoski poslanik v Londonu Corbin.

ki ubogemu kmetiču pri kupčiji posname kožo z glave, kak dragocenejši element, kot so naši junaški židovski tovariši, kateri so žrtvovali svoje življenje za obrambo Poljske in ki so imeli v strelskih jarkih uniformo poljskih legionarjev, dasi bi bili mogli biti v avstrijski armadi višji častniki ali pa bi bili mogli kje drugje mirno in udobno živeti.«

General Jan Sirovy

Novi češkoslovaški ministrski predsednik, inspektor češkoslovaške armade in obrambni minister se je rodil kot sin učitelja 24. januarja 1888 v Trebiču na Moravskem. Ko se je začela vojna, je vstopil kot prostak v češkoslovaško »Kijevesko družino«. Leta 1915, je postal častnik, bil pri Zborovu težko ranjen, izgubil je oko (radi tega in radi njegovega brezprimernega junaštva je dobil naziv po znanem enookem vojskovodji in narodnem junaku iz časa husitskih bojev, Zizki). Po boljševiškem prevratu je vodil češkoslovaško legijo skozi vso Rusijo do Vladivostoka. 1920 se je vrnil na Češkoslovaško, 1926 je postal vrhovni poveljnik, 1934 pa vrhovni vojaški inšpektor češkoslovaške armade. Nekaj mesecev je bil tudi obrambni minister.

V njega so danes obrnjene oči vse Češkoslovaške.

Prebivalstvo Prage

Praga ima po statistikah iz leta 1935. 911.290 prebivalcev, ki prebivajo na 17 tisoč 208 ha površine. Seveda je to število v zadnjem času, posebno, odkar je dala Praga zatočišče neštetim beguncem, visoko naraslo. Imed češkoslovaških državljanov, ki jih je bilo pri zadnjem štetju v Pragi 830.590 se jih je 93,63% prištevalo k češki oziroma slovaški narodnosti, 5,02% je bilo Nemcev, 0,81% Židov, 0,24 Madžarov, 0,19% Rusov oziroma Ukrajincev, 0,04% Poljakov in 0,07 drugih narodnosti.

Po poklicu jih je živelo 36,7% od industrije, 20,6% od trgovine, 9,7% od špeditije, 1,1% od praprodukcije (poljedelstvo, gozdarstvo in ribištvo), 13,1% od javne službe in svobodnih poklicev, 3,0% od gospodinjstva oziroma postrežništva, 1,9% je pripadalo vojski.

Po socialnih slojih jih je bilo 28,2% samostojnih, 22,4% uradnikov, 16,8% uslužbencev in 32,6% delavcev.

O nalogah naših ljudskih univerz

Na ozemlju češkoslovaške republike delujejo v vseh pokrajinah organizirane »Prosvetne akademije«, ki so sestavni deli »Prosvetnih zborov«, po zakonu sekundarnih državnih organov. Že ta ureditelj dokazuje, da smatra država dviganje ljudske izobrazbe za važno potrebo, saj pravkar omenjene ustanove predpisuje za vsak okraj, jim daje poldržavni značaj in jih tudi gmotno podpira. Takšna prosvetna akademija obsega tri oddelke. V kulturno-političnem se vršijo predavanja iz zgodovine, filozofije, prirodoslovnih znanosti, narodnega gospodarstva, sociologije, državoslovja, politike (domače in inozemske), sociologije, zdravništva, novinarstva in umetnosti. Vse delo obvladuje stroga sistematika tako po izbiri snovi kakor po kombinaciji poedinih področij; predavatelji so priznani kulturni delavci vseh smeri. V jezikovnem oddelku se n. pr. na Slovaškem poučuje slovaščina, ruščina, angleščina in po potrebi še kateri drugih svetovnih jezikov, praktični oddelek pa tvori tečaj za kratkovalovno amatersko radiotelegrafijo. Poleg tega so še posebne nedeljske oddelke za katoličane, ki imajo na Slovaškem kulturni in jezikovni oddelek za široke ljudske plasti.

Zanimalo nas bo, kako so prireditve Prosvetnih akademij obiskane. Statistika te ustanove v Košicah pravi, da je bilo v kulturnem oddelku v letošnjem poletnem semestru 183 stalnih slušateljev, šte-

Oči Evrope so uprte v ČSR

Češkoslovaška vojska Spomini na l. 1918

Češkoslovaška armada je kakor večina armad v današnji Evropi zgrajena na splošni vojaški dolžnosti, ki je trajala najprej 18 mesecev, potem 14 mesecev, v zadnjem času pa, od 1934 polni dve leti. Število rekrutov se giblje nekako med 80.000 in 100.000. Mirovno stanje vojske z orožništvom, poklicnimi podčastniki in častniki je 230.000. Za slučaj mobilizacije cenijo strokovnjaki število izvežbanih rezervistov na dva in pol milijona mož. Prerokovanja, da bi potrebovala Češkoslovaška za popolno mobilizacijo osem do deset dni, pa so se izkazala kot kriva.

Narodnostna sestava armade odgovarja narodnostni sestavi republike le deloma. Deloma zato, ker v nemških in madžarskih predelih, tako sodijo strokovnjaki, niso toliko rekrutirali, deloma pa, ker so posebno sudetski visoko industrijski kraji v času krize bolj trpeli kakor čisto kmečki češki oziroma slovaški okraj. (To je enako kakor v Nemčiji, le s to razliko, da je Nemčija industrijsko krizo še težje občutila kakor Češkoslovaška.) Po teh popravah moremo ceniti število Čehov, Slovkov in Ukrajincev na približno tri četrtine. Dobro petino tvorijo Nemci, ostalo pa Madžari in druge narodnosti. Razdelitev po regimentih se vrši po istih načelih kakor v Jugoslaviji, t. j. tako, da se vojaki čim bolj pomešajo med seboj.

Češkoslovaška armada je razdeljena na sedem armadnih zborov. Število divizij se seveda ne ve, nemško vojaško slovo računa 16—18 divizij po tri regimente. V vojni bi se po sodbah nemških generalov to število podvojilo. Poleg tega je treba šteti še štiri konjeni-

ške brigade, tri oklopne regimente, štiri planinske divizije ter mnogo motoriziranih in topniških edinic.

Češkoslovaška je najbolj oborožena armada v Evropi. Škodove tovarne in železne tovarne v Brnu, Vitkovcih in drugod imajo svetovni sloves. Posebnost so lahke strojnice, ki streljajo izredno naglo ter oklopno orožje, ki baje prekaša vse, kar je tovrstnega na svetu. Znano je tudi češkoslovaško letalstvo, ki se je marsikje že dobro izkazalo. Najtežje vprašanje Češkoslovaške je njen strateški položaj. Dočim je zračna črta zahod - zahod dolga 1000 km, je na dveh mestih vsa država skoro preščipljena ter tvori le 150 oziroma 175 km zračne razdalje od meje do meje. Brno leži samo 44 km od meje.

Da se zavarujejo pred raznimi presečenji, so si zgradili Maginotovo obrambno črto, ki tvori nekako obzidje okoli trdnjave, ki jo je treba oblegati.

O moralni moči je rekel že Masaryk, ki je gledal gotovo dovolj trezno tudi na domače razmere: »Naš vojak je dober bореc, hraber do najdrznejšega junaštva; toda vedeti mora, zakaj se bori: požrtvovalnost iz slepe pokorščine, kakršna se je zahtevala in gojila v avstrijski armadi (sodobnejše primerjave Masaryk tedaj, ko je to pisal, še ni mogel podati), je bila kmalu premagana. Oživiljanje husitskega duha ni bilo le geslo, bilo je realno čustvo in sklep.«

Naloga češkoslovaške vojske v primeru vojne bi bila vztrajati tudi proti številčni premoči, dokler ne pride pomoč, na katero lahko v danem primeru s precejšnjo gotovostjo računajo.

Masaryk o Benešu

V svoji knjigi »Svetovna revolucija« piše Masaryk na več mestih o neustranem voditelju Čehov in Slovkov, o prezidentu dr. Edvardu Benešu. Navajamo nekaj stavkov iz slovenskega prevoda Ferda Kozaka, ki ga je izdala 1936 »Naša založba« v Ljubljani. (Uredništvo.)

Sodelovanje z dr. Benešem je bilo lahko in učinkovito. Ni bilo treba mnogo besed; bil je politično in historično toliko izobražen, da je zadostovala beseda; načrte je v podrobnosti premislil in izvedel, kmalu je znal ravnati na svojo pest in dobro. Dokler sem bil na zapadu, sva se često videla in vse podrobno pretehtavala. Najina korespondenca, pismena in brzojavna, je bila precej živahna. Pozneje nisem mogel iz Rusije, Japonske in Amerike mnogo pisati in brzojaviti, mislila in delala sva vzporedno. Z razvojem dogodkov je dr. Beneš rastel; pri vsej vezanosti radi dogovorjenega programa je v izvedbi glavnih nalog ravnal

zelo samostojno. Njegova iniciativnost je bila pomembna in delavnost neumorna. Obenem je bilo v korist, da sva imela tako imenovano trpko življenjsko izkušnjo; oba sva se pretolkla in spravila na noge iz revnih razmer in to pomeni navzeti se praktičnosti, energije in smelosti. To velja tudi za Štefanika, o katerem spregovorim pozneje. Bil sem dvakrat starejši in izkušenejši od Beneša in Štefanika in sem naravno jaz vodil; a! to je temeljilo tudi na moči skupne ideje in razumevanju. Oba sta se kmalu prepričala, da nam je bilo moje poznanje ljudi doma in zunanaj dobra pomoč.

Ves čas mojega bivanja v inozemstvu ni prišlo do nobenega nesporazuma; sodelovanje je bilo vzorno. Bilo nas je malo, ali tudi apostolov ni bilo legijon: jasna glava, poznanje stvari, odločna volja, nobenega strahu pred smrtjo — to je ogromna sila. Kmalu so se zgrnili okoli naš udani sodelavci, povezala nas je stvar.

Čim večji je mož, tem globlja je njegova ljubezen.

skrbeli za ljudsko izobraževanje, ki po načinu kaže premišljeno načrtno delo.

Ta kratki, pa dovolj zgovorni prikaz je vzoren primer za smernice, ki naj vodijo obča kulturna prizadevanja in ki utegnejo biti važna tudi za reformo naših ljudskih univerz. Res, da te s svojimi bornimi sredstvi ne bodo mogle izvesti programa v tako širokem obsegu. Vendar pa bodo svojim smotrom zadostile že tedaj, če bodo znale izpeljati vsaj del vseh zgoraj navedenih prireditev pravilno in v zavesti, da moreta le sistematika in kvaliteta roditi kvaliteto.

V tem smislu bi se moralo vsaj začasno vršiti njihovo stremljenje, ki bo takšno zopet privabilo široke množice. Kvalitetna predavanja so mogoča tudi v poljudnem stilu; če pa so pri tem še načrtna, se jih ljudje ne bodo več na daleč izogibali, marveč jih iz potrebe in z veseljem obiskovali.

Dejal pa sem, da naj ljudske univerze izpolnjujejo prave naloge in smotre v skrcenem obsegu le začasno. Vedno močnejša in večja postaja namreč potreba, da država posveti ljudski vzgoji ter izobrazbi več pozornosti kot doslej. In nekoč v bodočnosti bodo nemara — ujamto! — tudi naše ljudske univerze avtonomne, pa od države gmotno podprte organizacije, ki se jim ne bo treba bati praznih blagajn, ko bodo razglašale svoje programe in ko bodo na temelju pravilnega poznanja ter izvajanja ljudskih izobraževalnih smotrov vprav s kvaliteto napolnjevale dvorane. dc.

So trenutki v življenju posameznikov kakor tudi narodov in držav, ko simpatija ali antipatija, prijateljstvo ali sovražstvo tudi iz daljave odtehta vso težo gmotnih dobrin. Take trenutke preživljamo sedaj ob odločilni uri usode Češkoslovaške, ki soodloča tudi o usodi Evrope.

Prav je, da se danes spominjamo besed češkega poslanca Staneka, ko je kot predsednik Češkega Saveza l. 1918. v svojem novoletnem pozdravu na naslov predsednika Jugoslovanskega kluba dr. Korošca v državnem zboru dejal: »Tvoja politična preudarnost je naglo razumela, da nas ne vežejo samo vezi skupnega pokolenja in rodu, ki zahtevajo skupno postopanje obeh narodov, ki sta se do sedaj zaman bojevala za pravice... Ko je pa končno iz rdeče zarje začelo vzhajati zlato sonce svobode, se je zgodilo vsled Tvojega truda in prizadevanja, da smo solidarno nastopili dne 30. maja in kakor mora ideja državne samostojnosti, izražena s to deklaracijo, ostati nespremenljiva vodnica naše politike, tako ostane tudi spomenik in simbol, silnejši od jekla, simbol spoznanja sodelovanja in poobratimstva našega ljudstva... Danes že vidim, kako se razvija to razmerje v kristalno točko, po kateri streme tudi Ukrajinci, ki jih veže na nas skupna usoda... tako vemo tudi mi, da ne more niti pritisk niti nasilje zabraniti, da ne bi zmagalo to, kar je prava zaščita narodov: pravica... V boju za to sveto pravico bodemo ostali v bodočnosti kakor en mož, v soncu in temi, v dobrih in slabih časih do končne zmage, ki nam prinese sadove boja za svobodo narodov.«

Dr. Korošec kot predsednik Jugosl. kluba je češki deputaciji zagotovil »čustva bratske zvestobe« in poudarjal, »da so nam bile simpatije bratskega češkega naroda od nekdaj mile, a danes so nam vredne toliko več, ko se zgrinjajo vrste naših sovražnikov. V nevarnosti spoznamo prijatelja: Geslo: zvestoba za zvestobo nam ostane sveto. Pri tem se ne brigamo za grožnje z leve in desne. Naš narod nas je poslal, le njemu odgovorjamo brez zgodovine, ki bi nas obsodila brez usmiljenja, ako nismo brez strahu in obzira storili svojo dolžnost. Češki in jugoslovanski narod sta že videla strašne viharje, a sta vse prebila. Danes stojimo složno kakor skala, ki se ne da več razbiti.«

Novoletni pozdrav češkoslovaškemu na rodu je zaključil dr. Korošec z besedami: »Ne pozabite nikdar, da tam doli na jugu, raztrgan po najzlobnejših razkosavajih, živi narod, ki zasluži srečnejšo bodočnost.«

Obraz češke žene

Češka senatorica Františka Plaminkova se je rodila leta 1875. Po končanem učiteljskem študiju je bila nekaj let učiteljica na deželi. Ko je bila premeščena v Prago, je dovršila tudi vseučilišče in se je udeleževala kot pedagoginja do leta 1918. Sama energična in poznavajoča socialni nepravičnost, je svoje učenje pripravljala na borbo s prirodo, družbo in jih učila, kako se morajo boriti z lastnimi pomanjkljivostmi — z lažjo in egoizmom — saj brez borbe ni človeškega življenja. Saj pravi Plaminkova v svojem delu: »Moderna žena« o »novi ženi«: »Preprosta, resnična, globoka in nežna, z živim smislom za splošnost in napredek — ni zmorna laži ne v besedi, ne v misli in dejanju, v svoji zunanosti razodeva notranjost.« Kot feministka se je udeleževala že v mladih letih. Že leta 1903. je ustanovila z drugimi znamenitimi češkimi ženami Ženski češki klub, ki je središče inteligentnih čeških žen, brez razlike verskega ali političnega naziranja. V prvih letih obstoja je Plaminkova s prvimi pionirkami višje ženske izobrazbe organizirala leta 1905. odbor za žensko volilno pravico. Ona je skupno z učiteljico Tumovo proučevala avstrijski drž. zakonik in odkrila, da imajo žene z višjo izobrazbo (profesorice, doktorice, učiteljice) s 30 leti pasivno in aktivno volilno pravico do mestne samouprave in v deželni zbor. Skupno s Tumovo in prvo češko poslanko Kuneticko, je vodila agitacijo v prid ženske politične stvari in pridobila feminizmu prijateljev med najvplivnejšimi Čehi. Ko so leta 1918. dobile Čehinje po ustavi vsa politična in državljanska prava, ni nehala Plaminkova z delom za feminizem. Od leta 1925. je senatorica v ČSR. Je političarka širokega obzora. Kot senatorica je stalno članica budžetskega odbora za zunanje posle in se že iz tega razvidi, kako zaupanje uživa v senatu.

Gospodarstvo

Tegobe našega sadiaria

Brez pretiravanja lahko rečemo, da ima naš kmet že nekaj let veliko smolo, zlasti kar se tiče sadja in vina. Nekaj let mu je nagajalo vreme, potem so prišle težave z izvoznici, nato je bilo drugod dovolj dobrega blaga itd. Letos je po več letih vse kazalo, da pride naš sadiar vendar enkrat zopet na svoj račun in da se mu bo trdo delo izplačalo. Delal je že načrte, katere luknje bo sprejetim denarjem najprej zamašil in koliko mu bo ostalo za še slabše čase. Toda tudi tokrat je naš poljedelec delal račune brez krčmarja.

Vreme je bilo tokrat zadovoljivo, letina je precej zadovoljiva, zato pa je drugod sadje slabo obrodilo. Izvoz je bil že v polnem teku in so se dosegle še nekam zadovoljive cene. Naenkrat pa se je oblačilo nebo in začelo se je nevarno bliskati. Toda tokrat ne grozi neurje, temveč vojni metež z vsemi svojimi strahotami. Namaš so se razne države odločile za izredne ukrepe, jele so uporabljati vagona za vojaške transporte, za preskrbo z živili in v druge, s pripravami na vojno zvezane namene. Čez noč je odpadla Češkoslovaška kot kupec, in sedaj ji sledi še glavni odjemalec našega sadja, Nemčija. Izvoz je takorekoč popolnoma ustavljen.

Že pred dnevi je bil prekinjen ves tovarni in osebni promet med Češkoslovaško in Nemčijo. Naša jabolka ne morejo več preko Avstrije v Češkoslovaško. Sledila je Madžarska, ki je takisto prekinila promet s svojo severozapadno sosedo, tako da naše sadje ne more na Češkoslovaško tudi ne preko Madžarske. Sedaj se vrše priprave za veliki ovinek preko Romunije. Blago bo precej dni na potovanju, preden dospe preko Bukarešte do Podkarpatske Rusije in s tem v Češkoslovaško. Ali se bo potem še izplačal izvoz jabolk, je drugo vprašanje.

V Nemčijo je izvoz sadja formalno še mogoč, praktično pa je skoraj popolno-

ma onemogočen. Vse države so nujno odpoklicale svoje vagona iz inozemstva, ker jih nujno potrebujejo doma, svojih vozov pa ne pošiljajo več preko mej, ker nihče ne ve, kdaj se bodo vrnili domov. Tudi naša država mora slediti ukrepom drugih in ne prepušča več vagonov v inozemstvo. Za izvoz so na razpolago edinole še tuji vozovi, ki se vračajo v svoje države. Ti vagoni se nalagajo, vendar jih je prav malo na razpolago. In v nekaj dneh morda tudi ti ne bodo več. Železniške postaje iztaknejo le včasih kak nemški, poljski, francoski ali švicarski vagon, ki se vrača proti severu in ga nalože. Vsak dan bi lahko naložili tucate vagonov, ali ni jih. Izvoz jabolk v Nemčijo je izostal, za koliko časa, ne more nihče predvideti. Upati je, da kljub hudemu grmenju in bliskanju le ne bo treščilo, tako da bo v najkrajšem času izvoz sadja zopet lahko mogoč.

Posledice zastoja v izvozu se že povsod kažejo. Sadje se kopiči in kvari. Zimska jabolka ne trpe zaenkrat dosti in se spravljajo v kleti za pripravne čase, toda lahko kvarljivo blago se mora takoj sprežati ali pa za vsako ceno spraviti v denar. Dočim se je še pred dobrim tednom za prvovrstna jabolka dosegla cena do 3 din za kilogram, sadje sedaj sploh nima več cene. Kmet ima ogromne izgube, vsi upi so mu zopet uničeni in z bojaznijo gleda v bodočnost.

Hud udarec je zadala vojna nevarnost našemu kmetu in izvozniku tudi z drugega vidika. Nemška marka se je zadnje tedne držala na 14 do 14,50 din., kar je vsekakor rentabilno. Vsi vladni pooblaščenki mednarodnega položaja pa je tečaj marke že zdrknil na 13,50 in se je bati, da bo prihodnje dni notirala še nižje. Za blago, ki se je doslej izvozilo, bo protivrednost za prejete marke v dinarjih kaj nizka in marsikdo bo utrpel silne izgube. Kdaj se bo naš kmet iznebil teh morečih skrbi?

Še več grozdja za zobanje!

Dneve grozdja in tedne grozdja uvajajo tudi pri nas. Dajte nam mesece grozdja!

Zadnjič smo opozorili na »teden grozdja« v Zagrebu, ki ga je priredila in medtem že zaključila hrvatska »Gospodarska Sloga«. Prav tak način pospešitve večje porabe grozdja za zobanje so Hrvatje uredili drugod, n. pr. v Karlovcu in še v drugih večjih potrošnih krajih. Prireditelji tednov grozdja na Hrvatskem so seljaški vinogradniki sami, pri čemer jih uprave zadevnih mest in sploh vsa oblast va na poseben način podpirajo. To je najbližja pot grozdja za zobanje iz gorice na tržišče, od pridelovalca do potrošnika brez vsakršnega posredništva.

Slovenski vinarji res prinašajo in dovažajo nekaj grozdja za zobanje tudi letos na domača tržišča, vendar mnogo manj kakor pred šestimi, sedmimi leti, ko smo ga lahko po mili volji zobali za majhne denarje. Toda preskrbe ljudi z grozdem se je bilo pričelo polasčati posredništvu, bolj ali manj zdrava špekulacija domačih prekupčevalcev. Kupovali so grozdje v gorinah in ga vozili s tovarnimi avti daleč po deželi, v kraje, koder grozdja prej — posebno mladina — skoraj še poznali niso. Vprav poslednje je bila dobra stran take zasebne podjetnosti, ki je ni bilo in je še danes ni od drugod.

Z veseljem smo čitali o odločitvi ženskih društev v Ljubljani in Mariboru, ki sta letos vzeli to stvar v svoje roke, da pomagata vinogradnikom in potrošnikom. Nesebično, brez vsakršne koristi za sebe. Ljubéznive ljubljanké že imajo svoj teden grozdja, prijazne mariborčanke pa pripravljajo dan grozdja za ponedeljek, dne 3. oktobra. Ne dvomimo, da bodo slovenske gospodinje, naše vrle matere in sestre premagale vse težave in si pridobile dovolj izkustev za uspešno ponovitev takih obče koristnih prirediteljev v bodoče. Če bodo letos prirediteljice same kolikor toliko zadovoljne, bomo lahko še bolj zadovoljni vsi drugi in srčno hvaležni za njih plemenita prizadevanja, ki jih visoko cenimo.

Vprašali smo se, kako to, da so se tega, ne baš lahkega dela lotile naše ženske organizacije, ko vendar imamo že precej gospodarskih ustanov, ki bi po svojem ustroju — tako bi človek mislil — bile za to bolj pripravne. N. pr.

razne nabavljalne in potrošne zadruge, pa pridelovalne, zlasti vinarne zadruge, potem razna društva vinarjev in sadjarjev ter kmetovalce sploh, da ne omenjamo v prvi vrsti občinskih in okrajnih kmetijskih odborov pa vseh činiteljev gori do kmečke zbornice, kmetijske družbe, naših zadrugh, odnosno gospodarskih zvez itd., ki bi vsi vkup mogli dobro stvar kaj izdatno podpreti in pospešiti. Pa ni nič slišati o tem.

Rekli smo, da prirejajo tedne grozdja po Hrvatskem kmečki vinogradniki sami, kakor je pač najbolj naravno. Slovenska žena in gospodinja je uvidela, da s strani pri nas za enkrat ni kaj prida pričakovati, zato se je pogumno odločila za

Prskrba z mlekom

K vprašanju zalaganja Maribora s kakovostnim mlekom in mlečnimi izdelki, katerega ste načeli v Vašem cenjenem listu št. 32, bi bilo mnogo kaj pripomniti. Kot pri vseh nedostatkih je predvsem potrebno ugotoviti njihove vzroke, ako se jih hočemo z uspehom iznebiti, to pa še celo, ker so v tem slučaju tudi nemalo krivi, da je Maribor, — ta vedno poudarjeni slovenski Meran, — središče najbolj tuberkulozne pokrajine Slovenije. V drugih mestnih okoliših je manj tuberkuloze, dasi se neprimeroma več mleka zauživa nego v Mariboru. Na to bi se lahko odgovorilo: »ravno vsled tega in pa ker se v Mariboru toliko več — vina popije.« Prav gotovo vsled tega in pa tudi ker je mleko, katerega Mariborčani zavživajo, delno izhodišče tuberkuloze. (Pri tem opozarjam na članek o tuberkulozi v »Jutru« z dne 15. V. t. l. od dr. M. Majcena). Da pa niso pri tej nehigieni preskrbi z mlekom kužne bolezni vsakdanji pojav, gre pa menda res hvala izredno zdravemu podnebnju Maribora.

Čim siromašnejše so gospodarske razmere posameznika, tem slabše so tudi zdravstvene razmere in je neizpodbitno, da zmore premožnejša kmetija večjo higieno v manipulaciji z mlekom. Žal pa so v okolici Maribora večinoma revni kmetje, ki so vsled male posesti in raznovrstnosti zemlje navezani na raznovrst-

svojevstveno samopomoč. Za naprej pa bo treba poskrbeti, da se združijo vsi odločilni činitelji v jačem enotnem pokretu za omogočitev in pospešitev čim večjega splošnega uživanja grozdja, da ga bo mnogo več in za daljši čas za zobanje ne samo za dan ali teden. Vsakoletni

Pred trgatvijo

Deset zapovedi za trgatev

1. Na trgatev bodi pripravljen, vendar jo odlašaj, kolikor le moreš, da grozdje čim bolj dozori!
2. Ako se odločiš za rabo čistih vinskih kvasnic, naroči jih pravočasno in pripravi matični kvasec že 4 do 6 dni pred trgatvijo!
3. Poberi in odberi grozdje po zrelosti, najprej rano grozdje, zatem poznejše vrste, kakor druga za drugo zore, ob kar mogoče lepem, suhem vremenu!
4. Odbiraj grozdje po vrstah in zrelosti, loči bolno od zdravega, obdelaj naglo vsako zase, »gnjiv« brezpogojno razsluzi in nato povrej vsaj z naravnim kvasnim moštom ali grozdnim kvascem!
5. Za napravo črnine ali rdečine jemlji samo popolnoma zdravo grozdje, ker bolna jagoda lahko dobroto izpridi!

»mesece grozdja« v septembru — oktobru so pri nas potrebni in tudi mogoči. Njih redna prireditev bodi naš trdni sklep za prihodnost! V pravilnem razumevanju skupnih potreb in skupnih koristi vasi in mesta, mesta in vasi.

Andrej Zmavc.

Naše tržišče in cene

Hmelj: 29—30 din za kg.
Pšenica: bačkoslovaška pšenica, okolica Novega Sada in Sombora notira 154—156 din, gornjebačka 157—158 din, gornje banatska-potiska 158—160 din, srednja in južna banatska 153—155 din. Veliko je povpraševanje po koruzi. Cena za koruzo v storžih je 120 din. Stara koruza se prodaja danes po 145 din, nova, umetno posušena pa po 125 din.

Goveja živina: Stroge odredbe radi slinavke so še nadalje v veljavi ter je cela vrsta sejnov ukinjena. Voli se prodajajo od 4,25—6,50 din, telice 4,50—6,25 din, krave 2,50—5,50 din, teleta — 8 din, biki 4—6 din.

Svinje: prsutarji 7—9 din, plemenske svinje 6,0—8 din, speharji 10,0—11 din, mladi pujski 100—150 din glava.

Podrobna prodaja: Sainjsko meso je bilo po 12 do 15 din, slanina 13—15 din, krompir 0,75—1,50 din, čebula 2—3 din, česen 5—7 din, želje glave 0,50—3 din, kisló zelje kg 4 din, repa komad 1 din, kumarce komad 0,25—1 din, zelena paprika 6—13 komadov 1 din, karfičola komad 1—8 din, ohrovt 0,50—2 din, zelena komad 0,50—3 din, buče 0,50—2,50 din, paradižniki kg 3—4 din, šopek peteršilja 0,50 do 1 din, glavna solata komad 0,50—1,50 din, endivija kom. 0,25—1 din, motovilec in špinata kupček 1 din, por komad 0,25—1 din, vrtno korenje fižol v stročju kupček 1 din, redkev šopek 1 din, jabolka 2—5 din, hruške 4—8 din, slive 6—8 din, črnicice lier 3 din, brusnice 9—10 din, breskve kg 3 do 10 din, grodje 3—8 din, celi ore hi 10 din, luščeni orehi 36—40 din, kostanj 5 din, šipek lier 2,50 do 3 din, pšenica 1,75 do 2 din, rž 1,50—1,75 din, ječmen 1,25—1,50 din, koruza 1,50—1,75 din, oves 1 din, proso 1,25—1,50 din, ajda 1,50 din, fižol 1,50—2,50 din, Mleko liter 1,50—2 din, smetana 10 din, surovo maslo kg 24 din, čajno maslo 28—32 din, domači sir 10 din, jajca komad 0,75—1,25 din, kokoši 18—25 din, piščanci par po 18—50 din, gosi 35 do 40 din, purani 35—45 din, race 12 do 20 din, domači zajci 5—20 din.

SEJMI

2. oktobra: v Blanci;
3. oktobra: v Ormožu, Slovenjgradcu, Dolu pri Hrastniku, Slov. Konjicah, Kosanjevici, Litiji, Gor. Logatcu, Kranju, Novem mestu, Zagorju ob Savi;

6. Pecljaj ali robkaj grozdje, na vsak način vsaj za napravo črnine in rdečine!

7. Naglo masti in prešaj belino, tudi dišečo ali buketno, n. pr. muškato, da ti že drozga ne porjavi zavoljo okisanja ali oksidacije (oksidacije) na zraku ali se drugače ne pokvari!

8. Drozga za črnino ali rdečino naj povre v neprodušno zaprti posodi pod kipelno veho, toda ne predolgo; medtem jo večkrat premešaj in naposled naglo izprešaj!

9. Rabi kipelno veho in uravnavaј kletno in vrelnó toplino, da novina povre do kraja!

10. Pouči se o žveplu in žveplanju v kletarstvu in bodi z njim skrajno oprezen in varčen!

A. Z.

4. oktobra: v Žalcu, Ptuj, Ormožu, Jurkloštru, pri Sv. Lenartu v Slov. gor., v Metliki, Dol. Lendavi, Turnišču;
5. oktobra: v Celju, Ptuj, Trbovljah, Motniku, Zdenski vasi (Zdenska reber pri Sv. Antonu), Ljubljani;
6. oktobra: v Pišecah Toplicah, Mokronogu, Turnišču;
7. oktobra: v Mariboru, Slinivici;
8. oktobra: v Poljčanah, Brežicah, Celju, Trbovljah Št. Vidu na Blokah, Rakičanah.

V Rusiji imajo sedaj 6158 traktor-skih postaj, preko 138.000 poljedelskih avtomobilov in 500.000 traktorjev. Ta množina poljedelskih tehničnih pripomočkov jim daje — tako pišejo sovjetski listi — jamstvo, da bodo tudi naprej ostali na prvem mestu v proizvodnji pšenice, rži, ovs, ječmena, sladkorne pese in krompirja.

Mir na naši meji!

V pomirjenju obmejnega prebivalstva!

Iz raznih krajev našega obmejnega ozemlja dobivamo tik pred zaključkom lista vznemirjajoče vesti v zvezi z dogodki na Čehoslovaškem. Strahopetci, ki že mislijo na skrivanje dragocenosti in na beg, s tem sami sebi škodujejo. Vsaj vi močje, ki ste že prestali zadnjo vojno, premislite naš takratni čisto drugačni položaj, kakor pa je danes, ko bi o kakšni ponovitvi l. 1914 niti ne mogli sanjati, še manj smeli misliti čez dan, ko ima podeželje toliko drugega resnega dela. Tudi tam gori na našem slovanskem severu se utegne v zadnjem trenutku vse drugače obrniti. Pa tudi v najskrajnejšem slučaju tam gori — mi tu na jugu stojimo trdno na naši zemlji pod varno zaščito Jugoslavije!

Mariborski narodnjaki! Zrtvuјte udobnosti drugih izletov, pohitte v nedeljo na našo severno mejo in pomirjajte od huj-skačev zbegani narod!

pa je mleko bilo razkuženo in zdravo. Tedaj je zaslužil kmet, zaslužili so nabirali mleka in zaslužila je mlekarna. Zasluzila je pa tudi davkarja in železnica in mesto je imelo zdravo mleko in mestni konsument ceneno izdatno mleko.

Ko je izvoz onemogel je mleka preostajalo, cene so padle, kmetje so krave mesarju prodali, mlekarna je odvišno mleko zavračala. To mleko je sedaj prihajalo na trg preko stotin posameznikov-prekupčevalcev. Vsi ti mlekariji in mlekarije so si hudi konkurenti in umevno, da gre vsako podcenjevanje mleka na račun kakovosti, še celo ker ni mogoče to množico ljudi dovolj nadzirati. Splošno ubožanje mestnega prebivalstva t. j. ravno onega, katero je na nakup mleka navezano, (nekateri premožni meščani imajo lastna posestva), silil ljudstvo k varčevanju in plačuje raje din 1,50 za 1 liter mleka nego din 2.—, kajti mleko je mleko. Da ga s tem kljub temu preplačuje ker kupuje vodo ali posneto mleko, na to nihče ne misli. — Absolutna kontrola glede snaznosti, maščobe, svežosti in zdravja je pri taki množini prodajalcev mleka izključena.

(Konec sledi.)

Zakon: tako imenujemo voljo dveh, ki hočeta ustvariti eno, ki bo več kot tista dva, ki sta to ustvarila. Spoštovanje imenujemo zakon, spoštovanje drugega do drugega kot do onega, ki hoče tako voljo. (Nietsche.)

Kulturna obzorja

Celjsko kulturno pismo

Spet stojimo pred sezono gledaliških predstav, koncertov, predavanj in v vseh družtvih se čuti živahnejši utrip kulturnega dela. Odrsko sezono bo otvorila »Vzajemnost« z vpriporitvijo Cankarjevih »Hlapcev« 2. oktobra v Mestnem gledališču v režiji g. Jerama, koncertno pa Celjski orkester 1. oktobra v dvorani Ljudske posojilnice s predvajanjem zbirke slovenskih narodnih in umetnih pesmi. Tudi vsa druga prosvetna, odrska in glasbena društva izbirajo programe in upamo, da nas bodo presenetila tudi to sezono s kvalitetnimi in dobro pripravljenimi deli.

V Celju imajo diletantski odri še prav posebno važnost. Naše mesto kot tretje v Sloveniji še nima svojega rednega gledališča in je vezano le na gostovanja tujcev in na domače diletantske odre. Upravičeno smo pričakovali, da bo to jesen zaključen dogovor med mestno občino in neodvisnim gledališčem, toda predlog in ponudba sploh nista prišla na občinsko sejo in je prosvetni odsek sam odklonil ponudbo g. Žižka. Vendar pa bo omogočil nekaj gostovanj tega avantgardnega gledališča, kar Celjani z zanimanjem pričakujemo. — Sklenjen pa je dogovor z upravo ljubljanskega narodnega gledališča podobno kakor lani in prvič v sezoni pridejo Ljubljanci gostovat 11. oktobra s Finžgarjevo »Verigo«. Vsak mesec bodo prišli dvakrat

in sicer v prvem delu meseca z dramo, v drugem z opero.

V ponedeljek zvečer je imela občni zbor Ljudska univerza, katere predsednik je g. svetnik Lilek, posle vodeči podpredsednik pa g. ravnatelj Cilenšek, nadalje je v odboru še več celjskih kulturnih delavcev kakor g. prof. Žgeč, g. učitelj Roš, g. Jauževic in drugi, ki jamčijo, da nam bo tudi letos nudila Ljudska univerza mnogo zanimivih predavanj o sodobnih vprašanjih. Posvetila bo tudi nekaj večerov 20. letnici Jugoslavije, obletnici smrti Ivana Cankarja in priredila bo pedagoški tečaj za starše. Lani je bilo 23 predavanj, med temi 13 s skioptičnimi slikami, za katere obstoji poseben fond, najboljša pa je bilo obiskano predavanje g. prof. Slodnjaka o Župančiču, sezono pa je lani otvoril urednik g. Ferdo Kozak s predavanjem o Masaryku. Ljudska univerza ima na razpolago za člane, ki jih šteje 113, brezplačno znanstveno knjižnico z 280 knjigami. — Želimo, da univerza tudi letos priredi čim več predavanj celjskih in tujih javnih delavcev, ki se zavedajo poslanstva take ustanove med ljudstvom, ki mu je univerza namenjena.

Celje se zaveda svojih nalog, ki mu jih danes narekuje predvsem narodno-obrambno vprašanje in bo kot tako aktivno in pozitivno posegalo v slovensko kulturno življenje. C. Z.

Tudi mladini je potrebno gledališče

O potrebi novega in boljšega gledališča se je pri nas že po vseh časopisih, listih in revijah veliko pisalo in priznati moramo, da so vsi ti naporu rodili uspeh. V raznih krajih Slovenije so zrastle nove gledališke skupine, ki hočejo izboljšati naše gledališko življenje. Na vse zadnje so tudi razni dramski odseki začeli skrbneje izbirati program, kar se posebno opazi sedaj, ko so minile počitnice in se vsa društva pripravljajo za novo delovno dobo. Vsi ti naporu pa so pustili v nemar važno in pri nas še nerešeno vprašanje, vprašanje mladinskega gledališča, ali še bolj točno povedano: **gledališča za mladino.**

To vprašanje je sicer v zadnjih letih stopilo nekajkrat na svetlo ob vpriporitvi nekaterih mladinskih gledaliških predstav, ki so radi svojih dobrih, še večkrat pa radi slabih strani vzbudile pozornost. Tako so nam znani poizkusi režiserja Dečaka v Ljubljani, ki je dramaturgiral Župančičevega Cicibana z vsekakor zelo modernimi sredstvi. Bil pa je to samo poizkus, ki ni stoočstno zadovoljil niti kritike niti ni postavil temeljev novemu mladinskemu gledališču. Nadalje so znane vpriporitve, ki jih organizirajo šole po raznih krajih Slovenije. Te predstave se sicer imenujejo mladinske, so pa daleč od tega, da bi predstavljale tisto gledališče, ki je današnji mladini potrebno. Glavni vzrok je v izbiri iger. Današnja mladina, posebno podeželska, ne zanima jo več vile in palčki, ki jih pri takih predstavah igrajo navadno odličniki, ne zanimajo je zgodbe o Indiji-Koromandiji, o lectovih hišicah in hudobnih čarovnicah. Novo življenje je pustilo tudi v mladem človeku globoke sledove. Poživlja se na zaklete kraljične in junaško lepe viteze, ki jim vsa korajža tiči v pozlačenem me-

ču, s katerim kvečjemu razkoljejo glavo zmaju, ki je že pred 3000 leti izumrl... Danes tudi najmlajšega zanimajo dogodki, ki so vzeti iz stvarnega življenja. Navdušil se bo, če bo gledal ali igral pastirja, ki v kmečkem puntu po skrivnih poteh junaško vodi očete in brate na grad, ker ve, da na gradu niso živele začarane gosposdične, marveč tlačitelji njihovih dedov! Zanimajo ga raziskovalci novih krajev, polarni junaki in ljudje, ki koristijo vsej človeški družbi... Tako predstavo je pred leti z velikim uspehom zrežiral znani pedagog Ernest Vranc v Studencih pri Mariboru. Priznamo, da je pri nas tako delo težavno, ker nimamo primernih iger. To pa ne sme biti izgovor. Kakor je res, da se je vsa pažnja zadnjih let posvetila mladinskemu pripovedništvu in je danes slovenska mladinska knjiga na še dokaj visoki stopnji, je tudi res, da kdor hoče graditi novo gledališče za mladino, najde pri drugih narodih dovolj gradiva.

Tu prihajajo v poštev predvsem Čehi in Rusi. Pa tudi nemške, sedaj emigrantska literatura ima mnogo uporabnih mladinskih iger, ki jih je treba samo nekoliko prilagoditi našim razmeram. Vsi ti narodi so spoznali odlično vzgojno sposobnost dobre mladinske igre in se s tem vprašanjem pečajo posebne pedagoške organizacije. Jasno je, da se pri teh predstavah izoblikuje tudi poseben igralski slog, ki ni samo posnemanje mladostnikovega lika, ampak prodira v bistvo mladega človeka. To pa je že vprašanje umetniškega in igralskega oblikovanja v gledališču za mladino... Hoteli smo samo opozoriti na veliko vrzel v slovenski mladinski kulturi, ki jo bo treba izpolniti. Gotovo je pri nas dovolj sposobnih ljudi, ki bi se lahko tega lotili!

jbč.

Učiteljstvo in narod

Niso še minuli časi Martinov Kačurjev, kajti tudi danes mora hoditi učitelj po nerožnatih poteh, na katerih je vse polno ovir, ki mu preprečujejo razviti lastne sile. Vendar je treba ugotoviti dandanašnji veliki napredek od tistih časov, ko je moral služiti učitelj za »plač« v obliki zbiric in, ko je bil prisiljen biti tudi organist. Učiteljstvo si je s svojo vztrajno borbo preko svoje organizacijske skupnosti pridobilo vsaj delno neodvisnost od majhnih krajevnih razmer, od krajevnih činiteljev in sploh od onih, ki niso zmožni in poklicani odločati o šolstvu. S tem pridobivanjem samostojnosti pa je rasel tudi vpliv učiteljstva na napredek šolstva in tako tudi na vzgojo naše mladine.

Kakor so bili učitelji že nekdanj tarča zdaj za eno zdaj za drugo politično frakcijo, tako se pulijo še v novejšem času za učiteljske simpatije naše politične skupine, ki si stojijo po zunanem videzu v diametralnem nasprotju. Vsled ozkosrčnih trenj v našem političnem življenju je postalo učiteljstvo element, ki je stalno la viral in ki je v trajno menjajočih se razmerah izgubljal smisel za pozitivno in smotno načrtno delo, tako da se je izgubljal v vsakdanjih malenkostih, med katerimi je vse prečesto pozabljal na svojo glavno nalogo — vzgojno delo.

To usodepolno podzavestno odmikanje učiteljstva od poklicnega dela je imelo za posledico oddaljevanje od vira za uspešno vzgojno delovanje, od življenja in od ljudstva. Zato se je prepad med učitelji in narodom stalno večal, na ogromno škodo vzgoje naše mladine.

Vse to so opazovali in doživljali razsodni vzgojitelji, ki so vsa dolga leta stremeli za tem, da se te nevzdržne razmere temeljito izpreme.

V tej smeri je šla borba najprej za tem, da se popolnoma osamosvoji stanovska organizacija. Uspehi tega dela so danes na dlani. Učiteljska stanovska organizacija snuje vse svoje delovanje na principu demokratičnosti in politične neopredeljenosti.

Vzporedno z akcijami naprednih vzgojnikov za stanovsko skupnost, je šlo vedno tudi stremenje za izboljšanje šolstva in poglobitev vzgojnega dela. Tozadevno pa je bila v prvi vrsti potrebna samozobrazba učiteljev. Zato je vznikala v letih 1927—1928 »samoizobraževalna akcija«, v letih 1931—1933 je nastal »klub prijateljev vaše kulture«, leta 1936 pa »učiteljski pokret«.

Odsek »učiteljski pokret« dela sedaj dve leti. V tem kratkem času je organiziral precej tečajev in predavanj, publiciral rezultate raziskovanj v treh številkah »Prosvete« in v knjižici »Slovenska šola in učitelj« ter je postavil določen program za sistematično raziskovanje šolskega okoliša.

Tako podrobno in vestno proučevanje krajevnih razmer je potrebno zato, da spozna učitelj, katere in kakšne so sile, ki odločajo o razvoju otroka. Ko bodo tukaj rezultati o prilikah, v katerih raste slovenski otrok in pa ugotovitve, na kakšni inteligenčni višini so naši otroci, šele takrat bo mogoče pravilno organizirati naše šolstvo na podlagi spoznanj o razmerah slovenske zemlje in našega naroda. Na takšni osnovi vršeno vzgojno delo pa bo sposobno črpati oblikovalne vrednote iz narodnega življenja, s čimer bo postala naša šola resnično življenjska.

V tem preoblikovanju učiteljskega dela pa je tudi edina možnost za zgraditev

mostu, ki naj bo postavljen med učitelja in med narod, tako da bi izginil enkrat za vselej prepad, ki zeva danes med njima. Današnji slovenski učitelj mora spoznati gospodarske, socialne in kulturne razmere, v katerih živi šolski otrok, kajti šele potem bomo mogli govoriti o narodni in življenjski šoli. Erduš.

Dva pesnika

Pred nekaj dnevi je graška »Tagespošta« prinesla dolgo zgodbo o sudetskem pesniku in češkoslovaškem državljanu, ki je v zadnjih trenutkih in z zadnjim vlačkom še lahko prebegnil iz Češkoslovaške v Nemčijo. Razpisala se je o boli tega pesnika, ki je moral zapustiti domači krov itd. Pesnik je pač pesnik ter je vedno nekaj fizičnega, če mora celo pesnik bežati. Za pesnika je taka zadeva težja; z njim je kakor z onimi materami, ki morajo zapuščati domove in bežati; mogoče še huje. »Tagespošta« je poskrbela, da je vse to na široko orisala in poudarila. Kakor pač zahteva trenutni politični položaj, ter da se pokažejo v čim slabši in neugodnejši luči oni, proti katerim je danes naperjena ost rajhovskega tiska.

Nekaj za tem pa smo brali, da je poslal indijski pesnik Rabindranat Tagore izraz simpatije novi češkoslovaški vladi. Brali smo tudi poslanico češkoslovaških književnikov vsemu kulturnemu svetu. Ozračje samo pa je napeto, kakor še ni bilo po izbruhu svetovne vojne.

V takem ozračju se vpraša človek, ki se mu dozdeva kulturno vprašanje človeštva njegovo poglavito vprašanje, kako je danes s tisočletnimi napori človeške kulture, ki si je postavila za najvišji cilj zabiranje vseh pregrad med ljudstvi; se pravi, da bi dvignila ta ljudstva tako visoko, da bi videla preko vseh tistih malenkostnih narodnostnih ali tudi plemenskih in verskih pregraj — samo človeka. To kulturo so prinašali človeštvu njegovi najboljši sinovi in so tudi trpeli za njo, če je bilo treba. Prinašali so vero v bodoče dni človeštva, trdno vero, da bo še kedaj dobro na svetu. Ustanovili so Penklub in se zavezali, da bodo s svojim pisanjem sledili vsem onim, ki so se borili za pravico na svetu, da bodo pisali in nastopili proti sleherni novi moriji ter da bodo v knjigah širili to, kar plemeniti človeka.

Niče ne verjame, da bi zmogla kakšna pisateljska organizacija v sodobni politični zmešnjavi preprečiti novo svetovno klanje. Neki sudetski pesnik je pa prebegnil v Nemčijo, Rabindranat Tagore pa se je zbal za Češkoslovaško in napisal tople besede novi praški vladi. Da, onih ljudi, ki so kdaj pisali proti novi vojni, ni več v Nemčiji. Tisti sudetski pesnik pri nas ni znan, Rabindranat Tagore pa je znan. Zato bomo še brali njegov »Vzhajajoči mesec«, »Gitandžali« in »Dom in svet«. I. Potrč.

Kdor se svojega detinstva jasno ne spominja, je slab vzgojitelj. (Marija Ebner-Eschenbach.)

Laško bi se rodili že vzgojeni otroci, če bi bili roditelji vzgojeni. (Goethe.)

Bližnjica

Cvetko Zagorski.

Ko odhajam v mesto in iz mesta domov, zavijem vsako jutro in vsak večer preko bližnjice, ki vodi počez in veže dve vzporedni cesti. Samo trideset korakov je dolga — prešel sem jih nekajkrat, kakor šteje korake jétnik na sprehođu okrog dvorišča. — pa se mi zdi, da je okvir mojega dneva. Če bi moral danes ali jutri kreniti po drugi cesti, bi mi bilo hudo. Hudo menda samo po tej stezi. S travo, pohojeno in zatrto mestno travo je porasčena. Da, nizka in redka je ta trava, pa vendar je zelena in sveža in rosna je zjutraj, da mi omoči čevlje.

»Ko bi mogel tako-le stopati kar naprej in bi nikoli ne bilo konca te poti.« pomislil včasih in gledam oguljeno travo. Pa ni mogoče. Samo nekaj trenutkov mi dovoli, da bežno pomislim na žalostne in vesele strani življenja, s smehljajem na tisto, kar je bilo in z majhno negotovostjo, pa vendar s pričakovanjem in upanjem na tisto, kar še pride.

Marsikoga srečam preko dneva in z marsikom spregovorim, pa se v resnici niti ne zmenim zanj in za njegove besede.

Na bližnjici, ko sem sam s seboj in ko zrem v travo, pa mi pride človek spet pred oči in njegove besede dobijo čisto nov in globli pomen. Hišnica Nana mi je na primer rekla, da si je kupila kilogram sladkorja za primer, če izbruhne vojna. Še zmenil se nisem zanj in samo sila smešne so se mi zdele njene besede. — Zdaj med potjo po bližnjici, pa sem kakor spregledal. Nič smešnega ni v Naninih besedah. Velika, skoro nepojmljiva resnica je v njih, veliko odkritje. Kilogram sladkorja... Za petnajst dinarjev sladkorja! Koliko problemov!

Ko bi vsak človek stopil vsak dan trideset korakov za menoj po tej stezi, bi bilo vse drugače na svetu. Še Nani bi ne bilo več treba misliti na vojno in kupiti kilogram sladkorja. Vsak mesec bi si ga kupila dvakrat!

Zadnjic me je sredi bližnjice nekaj zagrabilo v duši. Nenadoma mi je postalo težko in nisem vedel zakaj. Pa sem se spomnil otrok, ki kriče ves dan okrog hiše. Radi njih mi je postalo hudo? Saj res, kako malo se menim zanje, kako malo

jih poznam! Prepuščeni so samim sebi in vsem slabim stranem življenja, izstavljeni so še hujšim volkovom kakor spartanski pohablenci. In odrasli jih tepejo! — Otroke tepejo! Mladi človek v njih pa trpi.

In kakor na Nano in otroke pomislim na bližnjici na vse ljudi. Še na oderuha gospodarja, ki je tudi kljub volponski duši človek in pije kakor njegov najbornjši podnajemnik, ker čuti, da ni srečen. In še na marsikaj mislim: na slovenski narod in na življenje tega društva in one revije. Vse pa vidim očičeno in jasno v vseh svojih nasprotjih, ki so pa vendar še pogoj za optimizem.

Tudi nekaj intimnega naj vam zaupam. Včeraj sem bil v kinu. Vsi ljudje so hvallili film in celo neki profesor, ki je zelo spoštovan in ugleden človek v mestu in sem sklenil, da tega filma ne smem zamuditi. Pa mi je bilo žal, da sem si ga ogledal. Zopern mi je bil, zopna »najsijajnejša« pevka, ki bi ji Jean Christoph z Rollandom rekel v lice: »Brez glasu ste, brez okusa, nič ne znate in v vas ni sledu ó talentu. Gnusni ste!« Pa je vendar dobro, da sem šel v kino. Zdaj se čutim močnejšega in še jasnejše čutim moj odnos do umetnosti. Naj pogine umetnost, umetnost naj živi!

Včeraj pa sem zagledal ob cesti — baš, ko sem hotel kreniti na bližnjico — zagledal sem tam čisto novo napisno desko, še nepočečkano in izprano od dežja, ki je bila pribita na lesen drog, in napisano je bilo:

»Prepovedana pot!«

Najprej sem se ustrašil. Prepovedana pot! Torej ne bom smel nikdar več po tej poti, ki sem hodil po njej doslej vsak dan in ki je ves pomen mojega življenja? Tudi jaz naj se odslej le smejim ljudem, pijem naj z njimi in kolnem in naj nič več ne vidim tistega, kar je v njih resničnega in kar je resničnega in trajnega v vsem gibanju našega planeta? Ne, ne! krenil sem po bližnjici in bom hodil po njej, dokler me čuva ne spodi z nje...

Morda pa ne bom več dolgo hodil po tej stezi in čuvaju ne bo treba niti rok iztegniti. Morda bom moral že kmalu, prav kmalu na drugo pot. Tudi tam bom srečaval mnogo ljudi, tudi tam bom hodil in živel po svoje z njimi, le to se bojim, da tam ne bo več zelene bližnjice, ki bi me nekaj trenutkov vodila stran od ceste, od življenjskega pota in trenj in zmede.

Morda bom pa tam našel drugo, še lepšo in določnejšo pot do sebe in do ljudi?

Vojnik

Požar. Pravkar si je naš vrli sosed Klančnik iz Višnje vasi letos prvič natlačil svoj novi kozolec z dišečim senom in ga obložil s težkim snopjem, pa mu ga je vzela neizprosna nesreča. Bilo je preklo kvatno sredo popoldne. Ves Vojnik je šel na pogreb obče spoštovanega farana Vrečka v Arclin. Seveda tudi požarna bramba. Pa se je kot naročeno, začel med Vojnikom in Arclinom stoječi kozolec kaditi. Še preden so se prese-nečeni pogrebnici zavedli, je bil rdeči petelin v šopu in zublji so zajli celo stavbo. Na rešitev še misliti ni bilo. Kozolec je stal na samotni in vetra ni bilo. — Sreča v nesreči!

St. Rupert

V nedeljo 25. t. m. je bila v tukajšnji gostilni Lobnikar domača zabava s trgatvijo grozdja. V sredi najlepšega razpoloženja so prišli v gostilno neki tuji delavci in že pijani popivali dalje. Kmalu so pričeli brez vsakega povoda izživati goste in jih naposed napadli s steklenicami. Pri tem napadu je bil najbolj prizadet trgovec Marinc iz Glinj, kateremu je eden od napadalcev vrgel steklenico v glavo in ga je vsega obljila kri. S skupnim nastopom so gostje izrinili izživljače iz gostilniških prostorov, da ni prišlo še do večjih pretepev. — Nobenemu ne odre-kamo razvedrila in nedeljske zabave, saj jo zasluži vsak delovni človek, čudimo pa se tistim, ki težko prisluzijo denar in ga vendar na tako lahkomišeln način razmeče-jo in se opijejo v svojo škodo, da jim potem največkrat primanjkuje potrebne hrane.

St. Pavel pri Preboldu

Preteklo nedeljo 25. t. m. se je vršil na vrtu gostilne Sadnik na Groblji koncert god-be na pihala gasilske čete in St. Pavla. Na koncertu sta sodelovali tudi godbi na pihala iz Zabukova in Liboi. Tokrat se je naša do-mača godba prvič predstavila širši javnosti in dokazala z dobro uspešnim koncertom, da je v kratkem času lepo napredovala. V naši ožji okolici smo pogrešali že dolgo časa do-bre godbe, zato bo lahko imela bodočnost, saj imamo izredno veliko število raznih pri-reditev. Koncert je privabil mnogo ljudi iz širne okolice in je nudil pri lepem jesenskem popoldnevu polno užitek. Po izvršenem pro-gramu je sledila vrtna veselica, ki je potekla v najlepšem redu.

Kaplia vas

Tukajšnja gasilska četa bo imela v nede-ljo 2. oktobra t. l. svojo tombolo na prostori g. Jos. Potočnika v Kapli vasi. Kakor pri drugih številnih tombolah v Savinjski dolini, bodo tudi tu pripravljene lepi dobiki. Med glavnimi dobiki je 5 koles, bala plat-na, sukno za obleko itd. Poleg tega bo tudi nekaj sto drugih dobikov. Ker so koleša za mladi svet najbolj mikavna, pričakujejo pri-reditelji veliko udeležbo. Po tomboli se bo vršila veselica s sodelovanjem godbe na pi-hala na istih prostorih.

Ojstriška vas

V nedeljo 25. septembra t. l. je bila v naši vasi lepa slavnost. Tukajšnja gasilska četa je namreč praznovala 35 letnico svojega ob-stoja. Ob tej priliki so bile razdeljene za-sluznim gasilcem diplome in odlikovanja za njihovo dolgoletno požrtvovalno udelestvo-vanje. Istocasno se je vršila tudi tombola, ka-tero je posetilo izredno mnogo ljudi. Glavni dobitek, električni motor, je zadela neka po-sestnica iz Kaplje, ki ga je takoj prodala za 1.200 dinarjev. Seveda je bila z dobikom in kupčijo zelo zadovoljna. Nadaljni dobiki so bili: sadni mlin, več koles in praktičnih predmetov.

Mirna peč

Več narodne zavesti in sloge. Večkrat se čita v dopisih »Edinosti« iz različnih krajev o narodni nezavednosti in neslogi, kar po-sebno še velja tudi za Mirno peč. Vsi Mirno-pečani moramo biti čestokrat neljuba priča, kako neki gotovi ljudje blatijo vse, kar diši po narodni zavednosti, slogi, svobodi in slo-vanstvu. Bratsko češkoslovaško republiko prikazujejo kot zatočišče komunizma in sre-dišče nemirov. Na drugi strani pa poveleču-jejo nemstvo in njegovega voditelja ter izra-žajo velike simpatije do belih nogavičarjev, ki jih pri nas, hvala Bogu, ni. Kot zavedni narodnjaki si bomo njihovo ravnanje dobro zapomnili, ker smo prepričani, da bo prej ali slej prišlo do časa, ko bomo mogli obra-čunati s hlapčevstvom. — Mirnopočani.

Rimske toplice

Gradnja nove banovinske ceste le počasi napreduje. Bilo pa bi želeli, da se delo še pospeši. Z imenovano cesto bo odstranjen nevarni klanec, ki veže Rimske toplice in Smarjeto. Gradnja nove ceste začena blizu kolodvora, ter poteka po privatnih parcelah mimo travnikov in niv in smarjetske osnov-ne šole. Novo zgrajena cesta bo dolga ka-kih 500 metrov in jo gradi kr. banska upra-va.

Radeče

Zaključno kegljanje CMD. V nedeljo dne 2. oktobra bo zaključno kegljanje CMD v Ra-dečah. Pričetek bo ob 2. uri popoldne, tra-jalo bo do 5. ure. Do sedaj vodi v kegljanju g. Dolnar Franc. Prvi bodo dobili lepe do-bitke, zato v nedeljo vsi v gostilno Hmelj na Njivici!

Hrastnik

Ali ni sramotno in žalostno? Da sin slo-venske matere ki se je rodil in dorastel v delavskih vrstah na slovenski zemlji, pozab-

lja svoj materni jezik, ne prizna da je Slo-van, se celo sramuje svojega imena, ki so ga nosili njegovi predniki, ga falsificira na nem-ško, češ da je Nемеc ne pa Slovenec, na-vzlic temu, da je v nemščini še daleč za lu-no. Se navdušuje za bele nogavičarje, jim jih celo kupuje se prepira s tistimi, ki se ne sramujejo, da jih je rodila slovenska mati, ki so proti onim, ki s svojimi belimi dokolen-kami izživajo čeprav jim je sladek naš ju-goslovanski kruh.

Mogoče misli s svojim navdušenjem za on-kraj meje osrečiti naše delavstvo, kljub te-mu, da ga sedaj izkorišča, žene z delom me-zdo, denuncira, psuje razen tistih, ki ga pod-kupujejo s piškami, alkoholnimi pijačami in svinjskimi kračami. S to umazano korupcijo, ki je največje zlo vsemu narodu posebno pa delavstvu.

Dnevi tečejo čas se spreminja, svet se suče božji mlini pa melejo počasi dokler ne bo tudi drugim posijalo sonce. Takrat pa bo jok in stok in škripanje z zobmi.

Zob — za — zob.

Krško

Iz vrst vinogradnikov se sliši, da se ne-kateri od teh pripravljajo na splošno trga-tev, ki posebno letos ne prinese, dobrega zdravega, okusnega in stalnega vinskega pri-delka, temveč slabo, za prodaj nesposobno blago, ki se le stežka vnovči.

Zato naj se začetek trgatve ne pospeši, temveč odloži na poznejši čas, posebno, ker se obeta lepo toplo in sončno vreme, ki bo pridelok po možnosti in dobroti zelo izbolj-šal in katerega bo letos mnogo lažje prodati po dobri ceni.

Po predpisih zakona o vinu in pravilnika o izvrševanju zakona o vinu, se vsakdo, ki bi trgal grozdje za pridelovanje vina pred od občine določenim rokom kaznuje z do 1000 din globe ali do 144 dnevnim zaporom. Občine pa se morajo sporazumeti s kmetij-skimi referenti.

Kočevje

Tombola kočevskega Sokola ki je bila zad-njo nedeljo popoldne pred novozgrajenim sokolskim domom v Kočevju, je uspeła za-dovoljivo. Razveseljuje to dejstvo da se je te prireditve udeležilo številno sokolstvu na klonjeno občinstvo ne samo iz mesta in okolice, ampak tudi iz rudarske kolonije ko-čevskega premogokopa. Sreča je bila kot na-lašč naklonjena zares potrebnim, tako, da so prišli na svoj račun zlasti delavski sloji.

Prvi dobitek — mosko kolo — je dobil žagar Erler Jakob, drugega — žensko kolo — je odpeljal mesarski pomočnik Ferteli Stefan, tretji večji dobitek, ki je vseboval voz opeke, pa je bil namenjen takisto Slo-venki iz Gorenj, gđc. Marici Zagarjevi.

Poleg teh treh večjih dobikov je tombola kočevskega sokolskega društva razdelila med manjše dobitnike številna manjša darila v obleki, obutvi in drugih praktičnih rečeh. Skoraj vsakemu od teh malih dobikov pa je bilo priloženih tudi po nekaj izbranih slo-venskih knjig, kar je ne samo prav, ampak tudi pohvalno, saj je kočevski Sokol na ta način ponovno dokazal, da se zaveda pre-važne narodne naloge, ki jo s širjenjem slo-venskih knjig med široke ljudske sloje tudi pravilno izpolnjuje. Slovenske knjige so bili dobiki, ki so jih bili veseli prav vsi zavedni Slovenci, saj bodo okrepjeni s slovenskim čitvom vztrajali še naprej na straži sloven-skega jezika na tem jezikovnem otočku, kjer se narodnostna vprašanja čisto neljubo za-ostrejujejo.

Kočevskemu sokolskemu društvu gre za njegovo narodno-obrambno delo pohvala in priznanje. Le naprej, brez miru... za zmago slovenske miselnosti na Kočevskem!

SIRITE „EDINOST“

Kozjak — naš obmejni stražar kliče!

Vsa narodno obrambna društva, ki se si-ker žrtvujejo, pa posamič in brez enotnega cilja in brez celotnega deovnega načrta, tu-di še pri najboljši volji, kakor jo izkazujejo posebno Kozjaku, obupnega položaja ne mo-rejo izboljšati, kaj šele spremeniti.

V dosego zaželenega namena zadostuje, da njih vodstva ustvarijo

Matico narodne obrambe torej središče in žarišče vzajemnega in si-stematično organiziranega narodno obramb-ne dela, h kateremu spadajo tudi kulturne organizacije. Sem spada brezdvomno tudi

Slovensko planinsko društvo, iz središča potom svojih tukajšnjih podru-žnic. Vodstvo SPD mora resnici na lubo pri-znati, da je v zadnji dobi preveč zapostavil-jo ravno naš obmejni Kozjak, ki — če ne presega, pa je gotovo enakovreden krajev-nim lepotam Pohorja. (Kozjačani že mislijo, če naše planinsko društvo za levi breg sploh še obstoja). Kot takorekoč desna roak SPD spada v Matico tudi

Tujsko prometna zveza, »Putnik«, ki se dozdaj še niti lotil ni zanimanja za Kozjak, in o katerem bo treba spregovoriti posebej resno besedo. — Poleg društev ka-kor »Branibor«, »Meja« i. dr. spada v Matico nadalje tudi vse

obmejno učiteljstvo, v prvi vrsti pa ono na Kozjaku in katerega lastni obstojni interesi so najožje združeni z usodo celega obmejnega ozemlja.

Ciril-Methodova družba, Vzporodno z delo-vanjem obmejnih šol se vrši tudi sodelo-vanje CMD. O splošnih nalogah ene kot dru-ge smo že govorili v »Edinosti«. Z njunim kulturnim delom je najožje povezano tudi socialno skrbstvo za obmejno mladino.

Hotel Petersberg pri Godesbergu. Tu so se razbila protetični tedni pogajanja med Chamberlainom in Hitlerjem. Toda Chamberlain ni izgubil poguma, ampak je šel tretič v Nemčijo.

Narodna zavešt češkega kmeta

Težki časi, ki jih preživlja bratska češkoslovaška republika mi dajo misliti na čas, ko sem jo spoznal. Dobro se še spominjam vseh doživljajev, ki sem jih do-življal predvsem pa onih, ki so zvezani z narodno in državljansko zavednostjo češkega ljudstva. Tu sem spoznal ono ve-liko občudovanja vredno zavešt, ki se je danes spremenila v veliko samozavešt. Ker se je o narodni zavednosti meščan-stva in delavstva že večkrat pisalo, bom na tem mestu pokazal zavednost češkega kmeta.

Češki kmet si je svojo narodno zave-dnost razvil tekom dolgih stoletij. Skozi dolga stoletja je bil skoraj edini branilec češke zemlje. V dobi husitskih bojev se je odlikoval po svojih hrabrostih, zapu-stil rodno zemljo in se boril za njeno svo bodo z lakomnimi tujci, ki so se že tedaj dobro zavedali strateškega položaja Češke. Ko so po bitki na Beli gori izgubili Čehi svojo samostojnost, je izgubil mar-sikaj tudi češki kmet. Postal je nezad-vojen in se pričel upirati proti tujcem-graščakom, ki so jih neusmiljeno izkori-ščali. Spomini na te čase, kot na husitske, so med kmetiskim ljudstvom živi; živi mnogo bolj, kot si to mislimo. Iz roda v rod so se podedovale pripovedke, ki so jih širile predvsem stare babice. Budile so in vzbujale v kmetiskih dušah narodni ponos.

Ko se je pričel narodno prebujati češki narod, se je takoj prebudilo tudi kmetstvo ljudstvo. Ideje Palackega in Hav-lička so imele na deželni živahen odziv. Ustvaritev in razširitev češkega kmet-skega gibanja je narodno zavednost dvigni-lo tako visoko, da je še pred svetovno vojno češki kmet aktivno sodeloval pri vseh narodnih bojih, ki so stremeli za narodno osvoboditvijo.

Svetovna vojna je naša kmetstvo ljud-stvo že pripravljeno, prav tako kot me-

ščanstvo in delavstvo. Število vojnih do-brovoljcev, ki so se borili na ruski, fran-coski in italijanski fronti je bilo iz pode-želja ogromno. Pa tudi doma so starejši moške in žene pripravljale tla za l. 1918., ki je našlo vse Čehes dobro pripravljene, da so takoj lahko uredili državo na teme-lju demokracije, katera edina mora dati narodu res dober in svoboden razvoj. Kmetstvo gibanje v češkoslovaški repu-bliki je raslo in kmalu prevzelo vodilno vlogo v mladi republiki. Poleg predsed-nika-Osvoboditelja dr. T. G. Masaryka moramo šteti kmetkega voditelja An-tonina Švehla za najzaslužnejšega moža, ki je s svojimi socialnimi zakoni dal tr-den temelj za mirno in zadovoljno živ-ljenje vsega prebivalstva. Agrarna refor-ma je vzela zemljo tujcu in jo dala do-maćinu kmetu. Pri vseh narodnih akcijah je kmetstvo ljudstvo aktivno ne samo so-delovalo, ampak je čisto dajalo celo po-bude, kar je vsekakor častno.

Z nastopom sedanjih kritičnih časov so pokazali češki kmetje vso svojo veliko narodno samozavešt. Čestokrat sem imel priliko, da sem se z njimi razgovarjal. Odkrito povem, da sem jih občudoval. Nam vsem znano geslo: »Ne dame se!« je pri njih globoko zakoreninjeno v sr-cih. »Rajši častno smrt, kot pa izgubiti svobodo!« Kolikokrat sem čul te besede!

Danes, ko se ves češki in tudi slovaški narod dobro zaveda preteče nevarnosti, so kmetje budno na straži. Izvršena mo-bilizacija, ki se je izvršila v tako hitrem času in v občudovanja vrednem miru, pa je najjasnejši dokaz zavednosti češkoslo-vaškega naroda in s tem tudi kmetkega, ki je pripravljen se boriti za svojo sa-mostojnost do poslednje kaplje krvi.

Koliko stane oboroževanje?

Med svetovno vojno so poedine drža-ve zapravile tolikšno vsoto denarja, da bi se s tem denarjem lahko kupilo vsa-kemu prebivalcu Anglije, Rusije, Nemčije in Francije majhna hiša z vrtom, po-polno opremo, avtomobil in radio in še 2000 din pokojnine še deset let po vojni.

Leta 1913 pred svetovno vojno so po službenih podatkih velike države pora-bile za oboroževanje 126 milijard in 550 milijonov dinarjev. Po vojni pa se je pričelo pravo tekmovanje v oboroževanju. Že leta 1925 se je porabilo 176 milijard dinarjev; torej 50 milijard več kakor med vso svetovno vojno! Ali oboroževa-nje zahteva vedno večje vsote in leta 1934 doseže vsoto 245 milijard din. Se-daj prevzame v Nemčiji oblast Hitler. Vsote za oboroževanje in strelivo dobi-vajo že astronomska razmerja.

Velika Britanija, ki je porabila l. 1932 samo 25 milijard din., daje leta 1935 že 80 milijard, a leta 1936 po zmagi Italije v Abesiniji 200 milijard din.

Stroški za oboroževanje v USA zna-šajo leta 1933 »samo« 31 milijard din, leta 1936 pa že 56 milijard din.

Japonska, ki je od leta 1931 zavzela v Mandžuriji in na Kitajskem pokrajine, ki so večje od Francije, Nemčije, Spanije in Anglije, je povečala izdatke za oborože-vane tako, da znaša ta vsota 50 odstot. celega proračuna.

Najbolj se je oboroževala Nemčija. Po podatkih, ki jih je navedel g. Winston Churchill v angleškem parlamentu, so Nemci v prvih treh letih Hitlerjeve vlade porabili 375 milijard dinarjev; torej tri-krat več, kakor vse države pred svetov-no vojno!

Fotoamaterji in domači umetniki.

Ves Kozjak je krajepisno, zlasti pa glede pokrajinskih slik dozdaj še cel — Benjamin. Zato bi bilo priporočljivo, če bi se za Koz-jak, odnosno sploh za celo obmejno ozemlje ustanovil poseben odsek fotoamaterjev. Po-magali bi jim lahko domači umetniki, če ne drugače z opozoritvijo na hvaležne osnuke. Kjer takih umetnikov ni, jih seveda nado-mešča učitelj, ki mora poznati vse posebnosti svojega šolskega okraja. In ravno učitelji bi na tem prepotrebem polju že zdej lahko pričeli s sestavo orisa svojega okraja, ampak v okvirju celotnega Kozjaka.

Orisi Kozjaka za prvo razstavo.

Ti orisi naj bodo pripravni, da se jih v Mariboru kje posebno vidno razstavi in naj tvorijo podlago za prvo krajepisno razsta-vo Kozjaka. Na orisih naj bodo posebno vidno zaznamovane: Krajevne posebnosti, terenske prilike za smučarje, (sploh za zim-ski sport), priporočljivi naslovi za oddih ali poizvedbe in točke, posebno ugodne za po-stavitve

planinskih domov, gostišč in zavetišč, — za kar pa se morajo zanimati tudi občine in krajevni interesi.

Potujoča predavanja bi pospešila ne le promet izletnikov, marveč vzbudila bi tudi v obmejnem narodu samem večjo ljubezen do svoje zemlje in za to tudi več smisla za bolj ko kdaj smotreno samopomoč, brez ka-tere bi bil ves trud neposredno neprizadetih zaman. — Da je z vsem tem v zvezi nujno potrebno preskrbeti tudi olajšanje glede pre-gleda obmejnih straž, o tem treba posebej spregovoriti.

Beneša, Hitlerja in Chamberlaina slišite s

Sachsenwerk - Olympia - Radiom

Radio Maribor

s kino skalo

TELEFON 26-48

Vse dame

rade kupujejo

svilo za obleke, perilo i. t. d.

pri

I. TRPIN-U

Maribor, Vetrinjska ulica 15

Le najboljšie

za Vaše oči!

Zato uporabljajte le

Zeiss-Punktal-očala

Dipl. optik E. PETELN, Maribor, Grajski trg 7

Dobavitelj bolniških blagajn

Hiša sreče Vas vabi!

majhnih dobitkov v skupni vrednosti **Din 64,991.000**

hišo sreče in glavno kolekturo drž. razredne loterije
Cela s rečka stane Din 200 —, polovica Din 100 — in četrtina Din 50 —

Kmalu se prične novo kolo drž. razredne loterije, ko bo izžrebanih velikih in

Poskusite svojo srečo in obrnite se čimprej in zaupljivo na našo

Bezjak - Maribor, Gaspaska ul. 25 Tel. 20-97

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUSCH

»O rane Kristusove in sveta večerjale je stokal. »Bogu bodi hvala, da so vsaj stroji in opica ostali celi. Takega pretepa in prelivanja krvi še nisem videl! Ko so na koncu prišli stražniki, je bil trg prazen, kakor da bi ga bili pomedli. Nobenega capina ni več bilo, da bi ga bili zgrabili za vrat in odvlekli v zapor.«

Ko so se najedli, okrepili in si izprali li rane, je pripovedoval Peetrus nepretrgoma:

»Na treh jarmarkih smo bili opravili odlični posel. Ljudstvo je drlo skupaj kar v trumah, da bi nas videlo. Niti prostora ni bilo za vse. To je bilo za nas dovolj vzpodbudno, da smo si privoščili nekaj meric žganja, tako da smo na četrti jarmark prišli kar rožnate volje. K nadaljnjemu bi to prav nič ne škodovalo, če bi bil imel Paulus, ki je bil pri blagajni, dovolj drobiža. Ko je o neki priliki izginil, da bi zmenjal, so njegovo odsotnost izrabili žepni tatovi in drugi malopridneži. Kar na debelo so se vsuli noter brez vstopnine. Jonatan je skočil mrcinam takoj za vrat. V svoji pretepaški vni pa se je žal lotil tudi neoporečnih lastnikov vstopnic. Tako se je začel prepri. V začetku seveda samo z nekaj zaušnicami ter nedolžnimi brcami. Brci pa je dala brco, in tako je za dober konec imela luknjo marsikatera lobanja in ne malokatera kost je bila zlomljena. Nazadnje smo ostali na mestu le mi trije. Skoro bi nas bili prijeli policaji.«

»Bodite mi prisrčno pozdravljeni, mi-li sorodniki,« je mrmral Nipernaadi. Njihovega prihoda je bil prav vesel zlasti zaradi tega, ker mu je posejanje na vedno istem mestu že krepko presedalo. Nenadoma zakriči Jonatan:

»Opica je izginila!«
Možje planejo kvišku in jo uberejo ven. Opica je čepela na plotu, rdečo kapico na glavi, modre hlače na stegnih. Ko je videla prihajati može, je skočila s plotu in preko njiv zbežala proti Puuslikovi kmetiji. Najprej opica, za njo

Jonatan, potem Paulus, za njim Peetrus, zadnji pa Nipernaadi.

»Mika, Mikica, pridi vendar nazaj!« je moledeval Paulus z jokajočim glasom.

Mikica pa je bežala z velikimi skoki naprej, se tu in tam ustavila in sedla, da bi se potem z novimi močmi pognala dalje.

Možje so stokali za njo. Zaman jo je vabil Paulus z ljubeznivimi besedami, zaman ji je kazal Peetrus košček sladkorja, zaman je klet in grozil Jonatan. Vse skupaj ni nič pomagalo. Opica je skakljajoče tekala pred njimi, ko da bi se zabavala nad svojimi zasledovalci. Prispela je v gozd. Z enim samim skokom se je pognala na brezovo vejo in gledala može z velikimi očmi.

Brezupno so stali vsi štirje pod drevesom.

»Ti cepec tam zgoraj!« je kričal Jonatan. »V imenu boga te pozivam: Pridi prostovoljno doli! To ti pravim zanjkrat.«

»Tvoja bo prinesla lestvo od doma,« je menil Peetrus.

»Jo bo že takota prignala na tla,« je rekel Paulus.

»Če boš le čakal tako dolgo,« se je posmehoval Jonatan.

Prinesli so lestvo. Ko se je Jonatan vzpenjal proti opici, je skočila kakor veriverica na sosednji vrh. Preklinjaje je stopal Jonatan navzdol in ji sledil z lestvo. Mika se je pognala na tretje drevo.

Med tem so se bili zbrali radovedneži, največ ženske in otroci. Z dvignjenimi bradami so begali in skakljali okoli vitkih brez in brezumno kričali.

»Če bi nebeški oče hotel zagreti ali poslati močan blisk, bi že prišla na tla,« je menil eden.

»Tudi toča bi jo segnala doli,« je rekel drugi.

Tretji je celo dejal, da bi bilo dobro, če bi prinesli puško in bi s slepimi strelji spametovali opico.

Tedaj je nenadoma oznanil Nipernaadi z močnim glasom:

»Stvar je kaj preprosta! Treba je posekati drevesa. Opica je zaradi divjega kričanja in hrupa tolikanj zbegana, da je ne morejo privedi na tla nobene nebeške sile. Preje bo poginila na veji ko pa prišla doli. Bolj prav se mi zdi, če prinesemo žage in sekire, kakor pa da se tu neumno posvetujemo in drezamo okoli z lestvo.«

»Prav ima, res je!« so kričali vsevprek. »Kam pa naj opica skoči, če gozd posekamo?«

Kmalu so se pojavile žage in sekire. Drevo za drevesom je hreščete padalo. Možje so stekli sukriče, ženske pa so si izpodrecale krila. Skupni smoter je zdržal prijatelje in sovražnike. Nihče ni imel časa, da bi se prepiral in vlačil na dan stare spore. Nihče ni opazil, da je Jonatanova glava obvezana in da tiči Peetrusova roka v ovoju. Vsi pogledi so bili uprti le na njo tam zgoraj, ki je skakala z drevesa na drevo.

Bil je že večer, ko so prišli možje zmagoslavno do zadnjega drevesa.

Opica se je pozibavala in gugala na šibkem vrhu. Kakor iz potaplajočega se čolna je gledala prestrašeno navzdol, kjer so ljudje kričali in razgrajali. Okoli drevesa so napravili ozek krog, da bi si opica v svojem padcu ne poiskala rešitve v begu.

Ko je poslednja breza žvižgajoče padla, je planila opica z velikanskimi skoki na Jonatana. Se preden se je mla-dec od prenečenja znašel, je bila opica na njegovih plečih. S pleč pa je odbrela iz kroga naravnost v rženo njivo.

»Vrag te naj pohrusta!« je kričnil Jonatan z glasom, ki se mu je dušil v solzah. »Saj sem jo imel že v rokah, imel sem jo!«

»Ti pa imaš roket!« je kričal Paulno rdeč od jeze. »Mlečnozobež!«

Od vseh strani so letele kletvice na Jonatana. Veliko delo in trud — vse je bilo zastonj! Počasi so možje oblačili ionice, ženske pa spuščale krila. Obrzi letov so goreli v večernem solncu od jeze in srda. Molče so se snogledovali kakor bik, pripravljene na boj.

V trenutku pa je zazvenel jasen in ukazujoč Nipernaadijev glas.

»Obkrožite takoj rženo njivo!« Kriče so drveli možje in žene proti Puuslikovi rži.

»Tu, glej, tu!« je nenadno kričnil nekdo.

Opica je odhitela v skokih in izginila nekje v Sirkelovem žitu.

S krepelci in kamenjem, s sekirami in žagami oboroženi so hiteli za njo. Vseh se je polastila pijanost in lovska strast: opico je treba ujeti, pa tudi če stane to človeško življenje!

»Sedaj pa tiho in previdno!« je rjovel Nipernaadi. »Sklenite močan krog okoli žita in se previdno bližajte sredini!«

Temnilo se je. Kakor pod kosami je vztrepetalo žito pod človeškimi nogami. Zadržujoča sapa, resna in rdeča od razburjenja, se je pomikala truma ljudi naprej.

Hipoma zakriči Janka:

»Jo že imam! Jo že imam!«

Krčevito je držal opico za noge in klical na pomoč. V dveh skokih je bil Jonatan pri njem in vzel drhtečo živalco v roke.

»O ti mrha in šiba božjal!« je kričal s sijočimi očmi in opico zdaj nežno poljubljal, zdaj divje ščipal za rep.

»Zdaj jo pa imamo, spakot!« je vriskala množica.

Šele zdaj so opazili, da je že večer, šele zdaj se je spomnil nekdo na delo, ki ga je bil kar sredi vsega pustil. Vrgli so sekire čez ramena, vzeli žage v roke in hiteli izčrpani domov. Bili so resni. Obnašali so se svečano, ko da prihajajo od požara, ki so ga bili pogasili z največjo muko. Na čelu vseh Nipernaadi, junak gonje.

Čez nekaj dni je prišel na Krootusovino občinski sel.

»Slabe vesti, mladiči!« je klical že od daleč. »Prav slabe vesti! Kaj boste zdaj imeli od svojega življenja? Najbolje bi še bilo, da takoj zbežite v gozd in vzamete vrh s seboj. To vam svetujem kot prijatelj, kajti vaš stari gospodar je bil moj dober znanec. Z ranjnim sem izpraznil marsikatero merico žganja! Vas pa bi poboljšala samo še prisilna delavnica ali pa smrtna kazen.«

(Dalje prihodnjic).

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din mesečno doma.

Doplec:

»Anos« Maribor Orožnova 6

Priložite znakot!